

תורה ודעת

יו"ל ע"י 'קהל עדת ירושלים' ❖ גליון 72 ❖ פרשת כי תשא ❖ אדר א' תשס"ח

ביאורי תורה

מתורתו של רבינו הגאון רבי לייב מינצברג שליט"א

פרשת כי תשא

א.

ויאמר ה' אל משה קח לך סמים וגו' ועשית אותה קטורת וגו' ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד אשר אועד לך שמה וגו' והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם קודש תהיה לך לה'. איש אשר יעשה כמות להריח בה ונכרת מעמיו (ל, לד).

לפום ריהטא היה נראה, שפרשה זו באה כסיום והשלמה לפרשת מזבח הקטורת האמורה קודם בתצוה (שם ל א). כלומר שאחרי שציוותה תורה בתצוה על עשיית מזבח מקטר קטורת, ופירשה שם סדר עבודת מזבח זה, כמו שנאמר שם "ועשית מזבח מקטר קטורת וגו' והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבקר בבקר וגו' ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטורת תמיד לפני ה' לדורותיכם", באה תורה בפרשה זו לסיים ולהשלים ביאור מצות מזבח הקטורת, לפרש את מהות הקטורת - שמצות הקטרתה על מזבח הקטורת כבר נתפרש בתצוה - סממניה וסדר עשייתה. ולפי-זה, כל ענינה של פרשה זו - כהמשך לפרשת מזבח הקטורת - הוא, מצות עשיית והכנת הקטורת למטרתה. שבפרשת מזבח הקטורת פירשה תורה את מטרת הקטורת, היינו, להקטירה על מזבח הקטורת בבקר בבקר וכו', וכאן באה תורה לצוות על עשייתה, כלומר להכינה להקטרה על המזבח.

וכל מצות פרשה זו אינה אפוא מצוה העומדת לעצמה אלא מצוה המשמשת כהכנה והכשר לעיקר מצות הקטורת, שהיא: ההקטרה על המזבח, שנתפרשה בפרשת מזבח הקטורת.

אולם מתוך דיני מצות עשיית הקטורת משמע דאינו כן. דבגמרא (כריתות ו) מבואר, דעשיית הקטורת היתה באה בשיעור קבוע. ושיעור זה הוא לעיכובא. ומשמע מזה דעשיית הקטורת היא עיקר מצוה לעצמה ואינה רק הכנה והכשר למצות ההקטרה על המזבח. דאם נאמר דכל ענין עשיית הקטורת אינה אלא סדר הכנה והכשר גרידא לצורך מצות עבודת ההקטרה, מה שייך קביעת שיעור בעשיה של הכנה גרידא. שלא מצינו בכל שאר צרכי עבודת המקדש (חוץ מבשמן המשחה כאשר יבואר) שיהא בהם דין של קביעת שיעור להכנתם, אלא - שכל שאר צרכי העבודה, כגון שמן למאור וכד' - היו מכינין אותן כפי הצורך. ומה נשתנה קטורת משאר צרכי העבודה שנקבע שיעור לעשייתה. ומוכח שעשיית הקטורת אינה רק הכנה גרידא לעבודת ההקטרה על המזבח, אלא שהיא עיקר מצוה לעצמה, ובהיות עשיית-הקטורת עצמה מצוה, שייך שייקבע בה שיעור (וכמו שמן המשחה כאשר יבואר להלן). ופרשה זו, של מצות עשיית הקטורת, אינה באה אפוא רק כסיום והשלמה לפרשת מזבח הקטורת האמורה בתצוה. אלא פרשה מיוחדת היא

בגליון *

ביאורי תורה.....א-ו
פרשת כי תשא
מתורתו של רבינו שליט"א

מבי רבנן.....ז
בענין ממוכן זה המן
הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת כף החיים

הכמה ומוסר.....ח
משיחות רבינו שליט"א

מבי מדרשא.....ח-ט
בין לוחות ראשונות לשניות
הרב משה שיינברגר שליט"א

ניגון ושמו - 'קהל עדת ירושלים'.....י-יא
הרב יחיאל משה ורטהיימר

עליונים ששו.....י-יא
הרב אליהו קצבורג

ביאורי תפילה.....יב
מזמור שיר ליום השבת
מתוך שיעורי רבינו שליט"א

בירורי הלכה.....יב-יג
הרב דוד הירשמן

שואלין ומשיבין.....יד-טו

מעשה רב.....טו
רחמנא לבא בעי
א.ב.ח

הודעה משמחת

ניתן להאזין לשיעורו השבועי של רבינו
הגאון הגדול
רבי לייב מינצברג שליט"א
בקול הלשון בטלפון הישיר 03-6171091
בברכת התורה

לציבור הקוראים

ניתן להצטרף כמנוי קבוע לבטאון
תורה ודעת
תמורת 10 ש"ח לחודש

נא להשאיר הודעה בתא קולי 5022852-02 שלוחה 3

הבאה לצוות על מצוה מיוחדת של עשיית הקטורת.

ונראה שעיקר דין זה, דבעינן שתהיה קטורת מפוטמת עשויה וקיימת עוד לפני שבא לקיים בה דין הקטרתה - מלשון הכתוב יש ללמוד כן. שנאמר "קח לך סמים וגו' ועשית אותה קטורת וגו' ממולח טהור קודש וגו' ונתתה ממנה לפני העדות וגו'", ולא נאמר ונתת אותה [כדרך שנאמר בלחם הפנים (ויקרא כה ה) "ולקחת סלת ואפית אותה וגו' ושמת אותם וגו'"], שמתבאר מלשון זה שצריך שתהא קטורת קיימת, ו"ממנה" יתנו להקטרה "לפני העדות". [אבל בלחם הפנים שאפיייתם תיכף לקיום מצותם נאמר "ושמת אותם", שכל הלחם שאופין נותנים אותם מיד על השלחן]. אלא דלפי משנ"ת כאן אין זה ציווי רק להכנה גרידא של קטורת יתירה, אלא יש כאן ציווי לעיקר מצוה, שעשיית הקטורת "ממולח טהור קודש" היא מצוה לעצמה, להיות קטורת קיימת לפני ה', ו"ממנה" - היינו מן הקטורת הקיימת - נותנין לפני העדות באהל מועד.

ביאור גדר הדברים, שבכלל המצוות שצויות תורה בפרשיות אלו בענין עשיית המשכן וכליו - נצטוו גם לעשות קטורת. והיא מצוה לעצמה שאינה תלויה דווקא במצות עשיית מזבח הקטורת. וגם אם לא היה מזבח קטורת יש מצוה לעשות קטורת. שתכליתה בה עצמה, שתהא קטורת עשויה ונמצאת לפני ה'. ועשיית הקטורת אינה רק כדי לקיים בה מצות עבודת מזבח הקטורת, אלא שיש מצוה ותכלית בעצם הווייתה והמצאותה לפני ה'. והיא מענין המצוות האמורות בפרשיות אלו. שקבעה תורה סדר הדברים שנצטוו ישראל לעשות לקראת שכית ה' בתוכם, כאמור בתרומה (כה ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - בכלל זה נצטוו גם לעשות קטורת. שתהא קטורת מצויה לפני ה' השוכן בתוכם. והיא מצוה מיוחדת ונפרדת לעצמה, מלבד המצוה האמורה בפרשת מזבח הקטורת בתצוה "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר". ששם באה המצוה כסדר העבודה של מזבח הקטורת, והיא מדיני המקדש וכליו, שקבעה תורה את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, בשלחן, מנורה, ומזבח קטורת, וכו', ולכל אחד מהכלים נקבע סדר עבודה המיוחד לו. במסגרת דינים אלו של המשכן, כליו וסדר העבודה שלהם, קבעה תורה שם (בתצוה) את סדר העבודה של מזבח הקטורת, שהיא "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר

בבוקר" וגו'. אבל מצוה זו של עשיית הקטורת האמורה בכי תשא, מעיקר ענינה אינה מדיני כלי המשכן דווקא. אלא היא מצוה מיוחדת לעצמה שבשכונ ה' כאן בתוך בני ישראל, יעשו קטורת שתהיה מצויה לפניו.

ועפי"ז מתבאר גדר האיסור שנתפרש בפרשה זו "והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם", שלא לעשות קטורת במתכונתה לזרים, שהוא מצד ענין הקטורת שבפרשה זו. פירוש דהא דאסרה תורה לעשות קטורת במתכונתה האמורה בפרשה, אין גדר האיסור משום שקטורת זו נועדה להיות מוקטרת על מזבח הזהב לקיים בה מצות עבודת מזבח הקטורת שבתצוה, אלא משום שמתכונת קטורת זו נקבעה להיות עשויה לפני ה'. שעצם עשייתה, הווייתה ומציאותה - קבעה תורה שתהיה קודש לה': "קודש תהיה לך לה'". ומשום זה אסרה תורה לעשות קטורת במתכונת זו לזרים. וכשיעור הכשר עשייתה למצוה כך שיעור איסור עשייתה ליחיד וכמבואר בסוגיא שם.

ב.

וכעניין מצות העשיה לקודש ואיסור העשיה לזרים האמורים אצל קטורת כן ענין מצות העשיה לקודש ואיסור העשיה לזרים שנאמר אצל שמן המשחה. פירוש דזה שנצטוו משה לעשות שמן משחת קודש ולמשוח בו את המשכן וכליו ואת אהרן ובניו, כמו שנאמר בכי תשא - בפרשה שלפני פרשת עשיית הקטורת - "ואתה קח לך בשמים ראש וגו' ועשית אותו שמן משחת קודש וגו' ומשחת בו את אהל מועד וגו' ואת אהרן ובניו תמשח וגו' ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם, על בשר אדם לא ייסך ובמתכונתו לא תעשו כמוהו קודש הוא קודש יהיה לכם וגו'" (שמות ל כג-לב) - כל ענין פרשה זו הוא כמשנ"ת לגבי קטורת. כלומר, שעשיית שמן המשחה אינה באה רק כהכנה והכשר למצות המשחה (של המשכן וכליו ושל אהרן ובניו), אלא עיקר מצוה יש כאן לעשות שמן משחת קודש לה'. ומצוות ותכליתו הן בו עצמו, שעצם הוויית שמן המשחה לה' הוא עיקר המצוה, וכמבואר בלשון הכתוב "שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם", שעצם ההויה של שמן המשחה היא תכלית העשיה, שיהיה שמן משחת קודש לה'. ואמרה תורה

שבשמן משחת קודש זה, שהוא שמן קדשו של ה', ימשחו את המשכן וכליו, לקדשם בקדושתם, ואת אהרן ובניו "וקדשת אותם לכהן לי". שצויות תורה לקדש את כל אלו, בזה שימשחו אותם בשמן קדשו של ה'. ומענין קדושה זו שבשמן המשחה - שכל עיקר גדר מצותו הוא להיות שמן קודש לה' - גם ענין איסור עשייתו לזרים. וכלשון הכתוב "ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם על בשר אדם לא ייסך ובמתכונתו לא תעשו כמוהו קודש הוא קודש יהיה לכם". ששמן במתכונת זו המפורשת בפרשה, קבעתו תורה להיות קודש לה'. היינו שיהיה שמן קדשו של ה'. ומשום קדושתו זו נאסרה עשייתו לזרים.

ומכאן גם הגדר בקידוש הדברים הנמשחים בשמן המשחה, שבהיותו שמן קדשו של ה' הרי שהמשחה בו קובעת על הנמשחים בו שהם משוחים מאת ה' להיות קודש לו, ובמשחתו נתקדשו המשכן וכליו "והיו קודש קדשים" (שמות ל כט), ונתקדשו אהרן ובניו "לכהן לי".

וכן קידוש כהנים גדולים גם לדורות הוא מגדר זה, שמשחתו בשמן קדשו של ה' קובע עליו קדושתו שהוא משוח לה' להיות "קודש לה'". ובפרשת אמור (כא יב) נאמר "כי נזר שמן משחת אלקיו עליו", ומתבאר מלשון זה שקדושת הכהן גדול הוא בהיות נזר שמן המשחה של אלקיו עליו, שהוא משוח בשמן המשחה של ה'. (ומשמע מלשון זה, שקדושת הכהן גדול אינה רק משום שנעשה בו פעם מעשה משיחה, אלא שנחשב תמיד - גם לאחר שכבר נתגב השמן שנמשח בו - שהוא נושא את "נזר שמן משחת אלקיו עליו"). [ובכריתות (ז). דרשו מכאן דאף שבשמן תרומה מותר לישראל לסוך בו לאחר שכבר סך בו הכהן, אבל בשמן המשחה אינו כן, דכהן גדול שנטל משמן המשחה שעליו וסך בו בני מעיו (היינו שלא כמצותו) חייב, דכתיב ביה כי נזר שמן משחת אלקיו עליו, "שמן משחה קרייה רחמנא דאף-על-גב דאיתא עליו לא איתחיל (לא נתחללה קדושתו של השמן)". ובשיטה מקובצת שם (בהשמטות) שלא נחשב עם גמר המשיחה שכבר נעשה מצותו עיי"ש]. ואמנם באהרן הכהן עצמו, משום חביבותו שהוא "קדוש ה'", דרשו (שם ה:): שנתרחש בו נס ו"כמין שתי טפין מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו", ונתקיים בו כפשוטו "כי נזר שמן משחת אלקיו עליו" (תמיד).

מטהו יפרח". ובהיותם של ה', נקבע מקומם להיות במקום שכינתו לפני הארון בקודש הקדשים. וכשנגזר הארון - שהוא עיקר מקום שכינת ה' - נגזר עמו.

[והנס שנעשה בו בשמן המשחה שכולו קיים - נראין הדברים שהוא מענינו של עיקר מצותו. כלומר שבהיות עצם הויית שמן המשחה עיקר מצוה לעצמה נעשה בו נס זה, שכל השמן שעשה משה - כשיעורו האמור בתורה ("שמן זית היין" היינו י"ב לוגין) - נשאר קיים לעתיד לבא. אבל יש גם לומר שהנס בא ללמד על מהותו של השמן שהוא שמן קדשו של ה', שאין כל מאורעות שמטבעו של עולם פוגעין בו, אלא הרי הוא מתקיים בדרך נס ואין בו חסרון וגרעון, והרי איכא למ"ד שגם פיטומו ועשייתו היו בדרך נס, כמבואר שם בגמרא (הוריות וכריתות) עיי"ש. ועל-דרך זה יש גם לומר בכמה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש כמבואר בפ"ה דאבות (מ"ה) שלא הסריח בשר הקודש וכו', שקדשי שמים לאחר שנתנום לה' - קיומם הוא בדרך נס. ועל-דרך שפרש"י (שם ד"ה בבית) "ללמדך ששכינה שורה בהם". והנה בגמרא משמע שדרשו כן שהיה בו נס וכולו קיים לעתיד לבא מלשון לדורותיכם, אבל בויקרא רבה (פ"ב) דרשו כהאי גוונא מלשון לי, ד"בכל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם לא בעוה"ז ולא בעוה"ב. בכהנים דכתיב וכהנו לי וכו', וכו', בשמן המשחה שמן משחת קודש יהיה לי. הא בכל מקום שנאמר לי אינו זו לא לעוה"ז ולא לעוה"ב". והוא כעין הדברים האמורים, שזה שנשאר שמן המשחה לעתיד לבא הוא משום שהוא לי, היינו שהוא שמן קדשו של ה' (ועי"ש עוד שדרשו כן גם על מלכות בית דוד דכתיב ביה כי ראיתי בבניו לי מלך).]

ונראה דזהו הגדר בהא דקבע הרמב"ם דיני שמן המשחה וקטורת בהלכות "כלי המקדש". ששמן-המשחה וקטורת, שעצם עשייתם מצות-עשה, והיינו שיש מצוה בעצם מציאותם וקיומם לפני ה', שפיר מיקרו "כלי המקדש", וככל כלי המקדש, השלחן והמנורה וכו', שעצם עשייתם וקיומם מצוה.

ובאמת, כך הוא גם סדר הדברים בתורה, שעשיית שמן-המשחה וקטורת נזכרה בתורה ביחד עם עשיית שאר כלי המשכן, ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור מעשה רוקח" (שמות לז כט). שעצם עשייתם מצוה. אבל לחם-הפנים ושמן

שמה לבני ישראל וכתוב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר מן מה ארון נגזר אף צנצנת המן נגזר, רש"י (הוריות שם) [אתיא דורות דורות] דכתיב בצנצנת המן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם וכתוב בשמן המשחה שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם מה צנצנת המן נגזר אף שמן המשחה נגזר [אתיא משמרת משמרת] דכתיב בצנצנת המן דהוי נגזר למשמרת לדורותיכם וכתוב במקלו של אהרן למשמרת לאות לבני מרי מה צנצנת המן נגזר אף מקלו של אהרן נגזר]. וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"ד ה"א) "אבן היתה בקודש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח וכו' ויאשיה המלך צוה וגזר וכו' ונגזר עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני". והכהנים הגדולים בבית שני באמת לא היו נמשחים בשמן המשחה, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות כלי המקדש פ"א ה"ח) "בבית שני שלא היה שם שמן המשחה היה כהן גדול מתרבה בלבישת בגדים בלבד שהיה לובש בגדי כהונה גדולה".

וביאור הדברים נראה, שעיקר גדר מצות שמן המשחה הוא לעשות שמן שיהיה שמן משחת קודש לה', ואין זה כגדר מצות הקטורת, דגם לפמשנת"ש שעצם הפיטום והויית הקטורת היא עיקר מצוה הרי זה **עבודה לפני ה'** לעשות קטורת **לפניו**, אבל בשמן המשחה הגדר הוא לעשות **לו** שמן משחת קודש, וכלשון הכתוב "שמן משחת קודש יהיה זה לי", שיהיה השמן שמן קדשו של ה'. ובהיותו שמן קדשו של ה' - הרי שמעיקר צורת קיומו הוא להיות אצלו במקום שכינתו עם הארון בקודש הקדשים, וכשנגזר הארון ושוב לא השרה ה' שכינתו בתוכו כבראשונה, ואין השמן יכול להיות במקום שכינתו, הרי שחסר בעיקר קיום מצותו. וזהו הטעם שלא עשו שמן חדש כל ימי בית שני, שלא היה שם ארון העדות, ובלא ארון שיהיה השמן אצלו חסר בעיקר קיום המצוה וגם אם יעשו כאן שמן, לא ייחשב שהשמן הוא לה', שאין שכינתו כאן ואין השמן אצלו במקום שכינתו.

וזהו גם הגדר בצנצנת המן ומקלו של אהרן, שזה שנצטוו משה להניח למשמרת בקודש הקדשים הוא משום שהם של ה'. כי צנצנת המן הוא הלחם שהמטיר ה' מן השמים, ומקלו של אהרן הוא המטה שקבעו ה' לבחור על ידו - בפריחתו בדרך נס - את אהרן, וכמו שנאמר (במדבר יז כ) "והיה האיש אשר אבחר בו

וכמו כן במשיחת מלכי יהודה, שבחירתו של דוד - וזרעו אחריו - למלוך על ישראל הוא בחירתו לה' - למלוכה. וכלשון הכתוב (שמואל א' טז א) "ויאמר ה' אל שמואל וגו' ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך", שמלכותם של מלכי בית דוד על ישראל - מלכות ה' על ישראל היא, וכמו שנאמר (דברי-הימים א' יז) "והעמדתיהו (לשלמה) בביתי ובמלכותי עד העולם", ובהמשך (שם כח ה) "ויבחר בשלמה בני לשבת על כסא מלכות ה' על ישראל". ומשיחתם בשמן קדשו של ה' קובעת עליהם שהם משיחי ה' למלוכה, וכמו שנאמר במשיחת שלמה (שם כט כב-כג) "ויאכלו וישתו לפני ה' ביום ההוא בשמחה גדולה וימליכו שנית לשלמה בן דוד וימשחו לה' לנגיד (היינו למלכות) ולצדוק הכהן (לכהונה). וישב שלמה על כסא ה' למלך תחת דוד אביו ויצלח וישמעו אליו כל ישראל [וזהו במלכי בית דוד, אבל מלכי ישראל אינם יושבים על "כסא מלכות ה'"] למלוך על ישראל, ולא נמשחו בשמן המשחה, וכאשר יבואר במקומו בארוכה החילוק בין מלכי בית דוד למלכים אחרים]. והיינו שהמשיחה בשמן קדשו של ה' קובעת על המשווחים שהם משיחי ה', וזהו עיקר ענין מצות השמן, לעשות שמן משחת קודש לה' למשווח בו את אשר יבחר. וכלשון הרמב"ן בפרשה (שמות ל לג) "ואמר שמן משחת קודש יהיה זה לי למשווח בו משיח קדשי אשר אבחר בו לדורותיכם ולא יתן על זר שאיננו לי, ולכן ימשחו בו המלכים והכהנים הגדולים כי שניהם משיחי ה', וכתוב מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו - בשמן שהוא משחת קודש לי".

והנה שמן המשחה היה מונח בקודש הקדשים כמבואר בתוספתא (יומא פ"ב ה"ג) "צנצנת המן וצלוחית של שמן המשחה ומקלו של אהרן וכו' היו כולם בבית קודש הקדשים. משנגזר הארון נגזר עמו". ושוב לא עשו עוד שמן המשחה, כמבואר בגמרא (הוריות יב. כריתות ה:) "ומי הוה שמן המשחה (בימי יהואחז מלך יהודה), והתניא משנגזר ארון נגזר צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן וארגז ששגרו פלשתים דורון לאלקי ישראל, שנאמר (שמואל א' ו ח) ואת כלי הזהב אשר השיבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו. ומי גזר, יאשיהו מלך יהודה גזר, שנאמר (דברי-הימים ב' לה ג) ויאמר המלך וגו' תנו את ארון הקודש וגו'. ואמר רבי אלעזר אתיא שם שם [דכתיב בארון ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וגו' וכתוב ונועדתי

המאור שעשייתו היא רק הכנה לקיום מצותם, לא נזכרה עשייתם בין שאר כלי המשכן, אף שנצטוו על כך "וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה' את המשכן וגו' את הארון וגו' ואת לחם הפנים. ואת מנורת המאור וגו' ואת שמן המאור" (שם לה י-יד). ורק בסוף, לקראת הקמת המשכן, נאמר (שם לט לג-לז) "ויביאו את המשכן וגו' את ארון העדות וגו' את השלחן את כל כליו ואת לחם הפנים. את המנורה הטהורה וגו' ואת שמן המאור".

ג.

ובהמשך הכתובים - בפרשת הקטורת בכי תשא - נאמר "ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד אשר אועד לך שמה וגו'". ופירוש רש"י "ונתתה ממנה וגו' היא קטורת שבכל יום ויום שעל המזבח הפנימי שהוא באהל מועד". כלומר שכוונת הכתוב ב"ונתתה ממנה לפני העדות" היא למצות ההקטרה שנאמרה בפרשת תצוה להקטיר על מזבח הזהב קטורת סמים בכל יום בבוקר ובין הערבים. וברמב"ן כתב "יתכן שנפרש שהזכיר הכתוב בכאן כל מעשה הקטורת. אמר שיקטיר ממנה לפני העדות בקודש הקדשים והוא קטורת של יום הכפורים, ויקטיר ממנה באהל מועד בכל יום, ואשר אועד לך יחזור על העדות. ויתכן שיזכיר כי יתן ממנה במזבח הפנימי שהוא מונח לפני ארון העדות כי כן יאמר בפרשת ויקהל (מ ה), "כלומר שנסתפק הרמב"ן אם כוונת הכתוב כאן היא רק למצות ההקטרה שבכל יום על המזבח הפנימי, וכפירוש רש"י, ולפני העדות יתפרש על המזבח שהוא מונח לפני ארון העדות. או ד"ל לפני העדות" הכוונה לפני ארון העדות ממש, והיינו בקודש הקדשים. ואם כן הזכיר כאן הכתוב כל מעשה הקטורת. גם מצות ההקטרה שבכל יום על המזבח וגם מצות הקטורת שבים הכפורים שהיא בקודש הקדשים.

ובין לפירוש רש"י ובין לפירוש הרמב"ן מתפרש פסוק זה "ונתתה ממנה וגו'" כהזכרת עבודת הקטורת שכבר נתפרש עיקר ענינם במקום אחר (אם עבודת מזבח הקטורת שבכל יום אם גם) עבודת הקטורת בקודש הקדשים ביום הכפורים. ובפרשה זו שנתפרש סדר עשיית הקטורת הזכיר הכתוב גם את ענין עבודת הקטרת הקטורת. אמנם הפסוק יכול להתפרש כך רק אם נאמר שכל

ענין מצות עשיית הקטורת אינו אלא הכנה והכשר למצות הקטרתה על המזבח. דלפי זה המשך הכתובים מתפרש כנ"ל. דלאחר שפירשה תורה סדר עשיית הקטורת, סיימה תורה בהזכרת עיקר מטרות ותכלית הקטורת שהיא עבודת ההקטרה על המזבח. אבל לפי מה שנתבאר למעלה דענין עשיית הקטורת אינו רק הכשר והכנת הקטורת לצורך קיום מצות הקטרתה על המזבח, אלא שיש כאן עיקר מצוה לעצמה, בעצם עשיית הקטורת וכן"ל, נראה, דפסוק זה של "ונתתה ממנה וגו'" המשך הוא לסדר עשיית הקטורת האמור קודם, והוא מענין מצות עצם עשיית הקטורת שבפרשה זו. פירוש, שסיימה תורה את סדר עשיית הקטורת ב"ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד אשר אועד לך שמה וגו'". לאמר שסדר מצות הקטורת שבפרשה זו הוא: לעשות קטורת ולתת ממנה לפני העדות באהל מועד, היינו להקטיר ממנה לפני העדות. ומצות הקטרה זו אינה מצות ההקטרה על המזבח הפנימי האמורה בפרשת מזבח הקטורת שבתצוה. אלא יש כאן שני גדרים בענין מצות הקטרת קטורת. דבפרשת מזבח הקטורת בתצוה, באה המצוה כחלק מדיני הבית של סדור ותקון המשכן וכליו. כלומר שמדיני הבית של המשכן הוא, שיקטירו על המזבח הפנימי שבאהל מועד קטורת סמים בבוקר ובין הערבים. אבל הקטרת הקטורת האמורה בכי תשא בקרא זה ד"ונתתה ממנה וגו'", בעיקר ענינה אינה מדיני הבית, אלא מצוה מיוחדת ונפרדת היא - אף לולא מצות מזבח הקטורת - שנצטוו ישראל לעשות קטורת ולתתה לפני העדות באהל מועד. והיינו דלא פירשה תורה כאן שתהא ההקטרה על המזבח, משום דהקטרה זו בעיקרה אינה מענין המזבח, אלא היא ענין לעצמו. דגם בלא מצות מזבח קטורת יש כאן מצוה בנתינת הקטורת לפני העדות באהל מועד.

אלא שנראה דמצות הקטרת הקטורת שבכי תשא, אינה מצוה נפרדת ממצות עשיית הקטורת האמורה בפרשה זו. כלומר שאין כאן, בפרשת הקטורת בכי תשא, שתי מצוות נפרדות, מצוה אחת לעשות קטורת ומצוה נוספת לתת ממנה לפני העדות. אלא עשיית הקטורת ונתינתה לפני העדות מצוה אחת היא. פירוש, שנתנית הקטורת לפני העדות מסיימת ומשלימה את סדר עשיית הקטורת. כלומר שמצות הקטורת אינה מסתיימת בעשיית ופיטום סממני הקטורת, אלא שמצות הקטורת של פרשה זו היא: עשיית הקטורת,

היינו פיטומה בסממנים האמורים בפרשה - ונתינתה בתור קטורת לפני העדות, היינו הקטרתה לפני העדות באהל מועד.

ולענין זה שונה גדר העשיה אצל קטורת מגדר העשיה אצל שמן המשחה. דבשמן המשחה, הויית שמן המשחה כשלעצמו והימצאותו כמות שהוא לפני ה', הוא סוף דבר עשייתו ועיקר תכליתו. וכלשון הכתוב (ל לא) "שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם", שצויה תורה לעשות "שמן משחת קודש רוקח מרקחת מעשה רוקח" (שם כה) כדי שיהיה שמן משחת קודש - לה'. שערך שמן המשחה וחשיבותו הוא בעצם היותו שמן של "רוקח מרקחת מעשה רוקח". כלומר שחשיבותו הוא בעצם היותו שמן מבושם על-ידי הסמים האמורים בתורה. שאין צורך - לענין קיום מצות הוייתו - לעשות בו דבר נוסף מלבד עצם בישומו בסמים אלה. והבישום כשלעצמו הוא סוף דבר עשייתו. ותכליתו הוא "שמן משחת קודש יהיה זה לי". היינו שתכליתו הוא בעצם הוייתו כשמן משחת קודש - מרוקח ומבושם כמתכונת האמורה בתורה - לה'.

וזהו בשמן המשחה שמצותו היא בהוייתו כלשעצמו כמות שהוא. דחשיבותו הוא בעצם היותו שמן מרוקח ומבושם וכן"ל. אבל בקטורת הסמים אינו כן. דעצם פיטום סממני הקטורת הוא עדיין לא סוף דבר עשייתו. שכל ענינה ומהותה של קטורת הסמים הוא בהיותה קטורת של סמים. כלומר שכל חשיבותה וערכה של הקטורת היא כאשר היא באה בצורה של קטורת היינו כאשר הסמים מוקטרים, וכמבואר בכריתות (ו:): דסממני הקטורת בעינן "דבר שקוטר ועולה וריחו נודף" [ועי"ש דריש לקיש אמר שזה נלמד מגופה, "מה לשון קטורת דבר שקוטר ועולה"]. ובפיטום וריקחת סממני הקטורת גרידא עדיין לא נסתיימה עשייתה. ובהויית סממנים מפיטומין כשלעצמן כמות שהן, אין עדיין עיקר קיום מצות עשיית הקטורת. וכאן אמרה תורה "ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדות", פירוש שסוף דבר עשיית הקטורת הוא בנתינתה (לפני העדות). היינו בנתינת סמים אלו כקטורת, כלומר בהקטרתם של הסמים. וקרא זה ד"ונתתה וגו'" אינו אפוא פירוט סדר השימוש בקטורת (כקרא ד"ומשחת בו וגו'" בשמן המשחה וכן"ל), אלא הוא סיום של סדר עצם עשיית הקטורת. שנתנית הקטורת לפני העדות, כלומר נתינת הסמים מוקטרים לפני העדות, הוא סיומו

והשלמתו של סדר עשיית הקטורת.

ובין בשמן המשחה ובין בקטורת הסמים, מצות עשייתם אינה רק הכנה והכשר גרידא לצורך ההשתמשות בהם למצוה אחרת [בשמן המשחה למשיחה, ובקטורת לצורך מצות מזבח הקטורת שבתצוה]. אלא שבשני אלה מצות עשייתם היא עיקר מצוה לעצמה שתכליתה היא בה עצמה. כלומר שבין בשמן המשחה ובין בקטורת הסמים - עצם הווייתם והמצאותם לפני ה' היא עיקר תכלית לעצמה. אלא שצורת ההויה שונה בשמן המשחה מבקטורת. שבשמן המשחה, שערכו וחשיבותו הוא בעצם היותו שמן מבושם ומרוקח, הרי צורת הווייתו היא בהווייתו כמו שהוא "שמן משחת קודש רוקח מרקחת מעשה רוקח", ובביסומו וברקיחתו הרי מתקיים "שמן משחת קודש יהיה זה לי". אבל בקטורת הסמים שערכה וחשיבותה אינה בפיטומה גרידא, שעדיין אין ריחה נודף אלא כאשר היא באה מוקטרת, הרי שלמות צורת הווייתו היא ב"ונתתה ממנה לפני העדות", היינו בנתינת הסמים ובהקטרתם לפני העדות שתהא קוטרת ועולה וריחה נודף.

וזהו גם גדר החילוק בדברי הרמב"ם דגבי איסור עשיית שמן המשחה ליחיד כתב (הלכות כליה המקדש פ"א ה"ד) "העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכו' חייב כרת וכו'", ואחר-כך כתב "והוא שיעשה אותו להמשח בו אבל אם עשהו להתלמד וכו' פטור". וגבי קטורת כתב (שם פ"ב הל"ט) "העושה קטורת מי"א סממנים אלו לפי משקלות אלו כדי להריח בה וכו' חייב כרת". הרי שלגבי קטורת כתב שעיקר האיסור הוא כשעושה כדי להריח בה, ואילו לגבי שמן המשחה כתב בסתם שהעושה שמן המשחה חייב, אלא שהוסיף אחר-כך בלשון תנאי בעלמא "והוא שיעשה להמשח בו". ויותר מזה הוא בספר המצוות דגבי קטורת כתב (לא-תעשה פה) "הזהירונו מעשות עשון בתאר הקטורת ויכוין שיתעשן בה והוא אומרו וכו' שכל מי שיעבור ויעשה כמוה להריח בה חייב כרת". ואילו לגבי שמן המשחה (שם פג) כתב "שהזהירונו מעשות שמן כמו שמן המשחה והוא אומרו וכו' והעובר על לאו זה אם היה מזיד חייב כרת וכו'". ולא הזכיר כלל שצריך שיעשה השמן כדי להימשח. וכן הוא בספר החינוך עיי"ש מצוה קט-קי. ובאמת שכן הוא לישנא דקרא, דבקטורת כתיב בהדיא (שמות ל לח) "איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו".

ואילו גבי שמן המשחה כתיב בסתם "איש אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרת מעמיו" (שם לג). אלא דבדרשה ילפינן ליה מקטורת (כריתות ה.) דגם גבי שמן המשחה אינו חייב אלא אם כן עשאו לסוך בו אבל עשאו להתלמד פטור.

והיינו, דבשמן המשחה, העשיה והמשיחה בו הם שני דברים נפרדים, שבעצם בישומו ורקירתו כבר נשלמה מצות עשייתו. ובהווייתו זו לה', היינו בעצם היות שמן מרוקח ומבושם קיים לה', מתקיימת כבר בשלימות מצות "שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם". והמשיחה בו הוא רק אופן השימוש בו, ששמן-משחה זה הקיים ונמצא לה', משמש למשוח בו כל הטעונים משיחה לה'. ודכוותה באיסור העשייה במתכונתו ליחיד, עצם העשייה והרקחה "במתכונתו" "כמוהו" הוא כל האיסור, ולא הזכירה תורה בפירוש דצריך שיעשה השמן כדי לסוך, שכן גוף האיסור הוא "אשר ירקח כמוהו". אלא דמדרשה ילפינן (מקטורת) דאינו חייב אלא אם כן עשאו למשיחה, דבלא-הכי לא מקרי שמן-משחה, אבל בקטורת, ההקטרה אינה דבר נפרד ממצות עשייתה, אלא עשייתה להויה לפני ה' והקטרתה דבר אחד הוא. שכן בקטורת שלמות הווייתה וקיומה לפני ה', הוא בנתינתה כ"קטורת", בהעלאת עשנה ונדיפת ריחה לפני ה'. ודכוותה באיסור עשייתה במתכונתה ליחיד, גוף האיסור הוא "אשר יעשה כמוה להריח בה", לעשות קטורת בכוונה להריח בה. והמפטם שלא בכוונה להריח בה הרי זה כמפטם שלא להווייה וקיום, וחסר כאן בגוף האיסור, שאין זה כצורת פיטום קטורת למצוה, שהוא פיטום להווייה, והיינו גם להקטרה. [ומשעשה הקטורת כדי להריח בה כבר עבר האיסור והרי הוא חייב אף-על-פי שלא השלים כוונתו ולא הריח בה, דהאיסור הוא העשייה, וכנ"ל].

ד.

ומלבד מצוה זו, של עשיית קטורת ונתינתה לפני העדות, יש עוד מצוה בקטורת. והיא המצוה האמורה בתצוה "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר וגו'". להקטיר קטורת סמים על מזבח הזהב שבאהל מועד בבוקר בהיטיבו את הנרות, ובין הערבים בהעלות אהרן את הנרות. ובעיקר הדברים יש כאן שני ענינים שונים, וכנ"ל שמצות

ההקטרה על המזבח שבתצוה היא (חלק) מדיני הבית וסדר תיקונו. שבכלל סדר מצות עשיית המקדש, ציותה תורה לעשות מזבח מקטיר קטורת לתתו "לפני הפרוכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות" ולהקטיר עליו קטורת סמים בבוקר בבוקר וכו'. [ועיין בספר החינוך (מצוה קג) שהקטורת היא מכבוד הבית. וע"ע דעת זקנים מבעה"ת ריש פרשת תרומה (כה ו)]. אבל נתינת קטורת לפני העדות האמור בכי תשא, בעיקרה אינה מענין דיני הבית ותיקונו, אלא היא עיקר מצוה לעצמה. וענינה הוא בעצם נתינת קטורת והווייתה לפני ה'.

וביסוד הדברים, שתי פרשיות אלו - שני צוויים הם לשתי חובות-הקטרה. אמנם למעשה לא בעינן הקטרות נפרדות לקיום כל פרשה באופן נפרד. כלומר, שאין צריכין שתי הקטרות על המזבח לקיום חובת הקטורת שבתצוה בנפרד, ובנוסף לכך עוד נתינת-קטורת נפרדת לקיום חובת הקטורת שבכי תשא. אלא שכיון שמקום המזבח "לפני הפרוכת אשר על ארון העדות" הוא גם המקום שקבעה תורה בכי תשא לקיום נתינת הקטורת לפני ה', "ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד", וכל הקטרת קטורת על המזבח יש בה באמת גם משום נתינה של קטורת "לפני העדות", הרי שההקטרות על המזבח עולות לשתי החובות. ששפיר שייך שיהא סדר-קיום אחד עולה לשתי חובות, שהן מענין אחד, [וכמו שנתבאר בארוכה ענין זה בספר סימן א וסימן ב עיי"ש]. וסדר-הקטרה אחד (על המזבח) - בבוקר ובין הערבים - עולה לשתי חובות ההקטרה שנאמרו בקטורת, גם לחובת ההקטרה על המזבח שנאמרה בתצוה, וגם לחובת הוויית הקטורת ונתינתה - מוקטרת - לפני ה' שנאמרה בכי תשא.

ונמצא, ד"ונתתה ממנה" מתקיים באמת על-ידי "קטורת שבכל יום ויום שעל המזבח הפנימי", וכמו שכתב רש"י, אבל אין הגדר בזה ד"ונתתה ממנה" היא אותה מצוה עצמה שנאמרה בתצוה להקטיר קטורת על המזבח הפנימי, דביסודם, שתי מצוות נפרדות הן, שכל אחת נאמרה בפרשה לעצמה, אלא שהקיום למעשה של שתי המצוות הוא כאחד, שהקטרת קטורת על המזבח הפנימי "לפני הפרוכת אשר על ארון העדות" עולה גם למצות "ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד".

ה.

ובזבחים (נט). 'אמר רב מזבח שנעקר מקטירים קטורת במקומו'. ועיי"ש ברש"י דהיינו רק במזבח הקטורת. ולפי המבואר נראה שדינו של רב - שלקטורת לא בעינן מזבח דווקא - הוא מצד מצות הקטורת שבכי תשא. שהרי בפרשה זו לא הוזכר כלל המזבח כמקום לתת עליו את הקטורת, אלא נאמר בסתם "ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד". ואם כן לא בעינן מזבח דווקא אלא שתהא הנתניה "לפני העדות באהל מועד". ורק במצות שתי ההקטרות שבתצוה - שענינה הוא מדיני הבית וסדר תיקונו, במצוה זו נאמר בתורה "והקטיר עליו", היינו על המזבח, "קטורת סמים וגו'". שחלק מדיני הבית, קבעתה תורה למצוה זו להיות על המזבח. ובא אפוא רב לומר דמזבח שנעקר, נהי דמצד המצוה בתצוה בעינן מזבח דווקא, אבל הרי בקטורת יש עוד מצוה האמורה בכי תשא, שמצד מצוה זו אפשר לתתה "לפני העדות באהל מועד" גם שלא על המזבח דווקא, דין הוא ש"מקטירין קטורת במקומו" של המזבח, שמקום זה הוא "לפני העדות" - מצד המצוה שבכי תשא, [ועיין בספר משך חכמה (שמות מ ה) ובספר חזון יחזקאל (זבחים יד. בהערה) שכבר ציינו לפרשה זו בכי תשא כמקור לדברי רב].

ויש גם לסמוך דינו של רב שלקטורת לא בעינן מזבח דווקא מה- שאין-כן לכל שאר הקרבנות בעינן מזבח - גם על מקרא שנאמר בדברים (לג י) "ישמו קטורה באפך וכליל על מזבחך". שנקט הכתוב לקטורת לשון "באפך", ול"כליל" - היינו קרבנות - לשון "על מזבחך". הרי סמך מכאן שקטורה סגי "באפך", ואילו ל"כליל" - לקרבנות - בעינן "על מזבחך".

ו.

ובפרשת מזבח הקטורת בתצוה, אסרה תורה להעלות על מזבח זה שום דבר אחר זולת קטורת זו האמורה בפרשה. כדכתיב (שמות ל ט) "לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו". ו"קטורת זרה" האמור כאן פירושו כל קטורת שאינה של מצוה. כגון קטורת שאינה במתכונתה, וכמו שדייק הרמב"ן שם מתרגום אונקלוס [הנ"ל], או קטורת נדבה, כדפירש"י שם, וכמבואר במנחות (נ. דכל קטורת נדבה בין מנדבת יחיד בין מנדבת ציבור היא בכלל קטורת זרה

שאסרתה תורה. וכלשון הרמב"ם (הלכות כלי המקדש פ"ב הי"א) "מזבח הזהב וכו' ואין מקריבין עליו דבר אחר, ואם הקטיר עליו קטורת אחרת שאינה כזו, או שהקטיר עליו קטורת כזו שהתנדב אותה יחיד או רבים, או וכו' לוקה, שנאמר "לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה וגו'".

ובכריתות (ו. תניא "חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה", וכתב הרמב"ם (שם ה"ח) "חיסר אחד מסממניה חייב מיתה שהרי נעשית קטורת זרה" וכו'. ובכסף-משנה (שם) הביא מפרק הוצאו לו (יומא נג.) דילפינן מקרא ד"וכסה ענן הקטורת את הכפורת" האמור באחרי (ויקרא טז יג), בעבודת יום הכיפורים, שאם חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה. וכדפירש"י (יומא שם ד"ה או), דכתיב "הקטורת שלימה ולא חסירה". וביאר במשנה-למלך (שם ה"ג) דגמרינן מינה גם לכל ימות השנה דחייב מיתה על קטורת חסירה'. אלא דאהא דמסיים בה הרמב"ם "שהרי נעשית קטורת זרה" תמהו עליו באחרונים. דלכאורה כוונתו לאזהרת קטורת זרה האמורה בתצוה, ואזהרה זו לא נאמר בה מיתה. וכמו שכתב הרמב"ם בעצמו (שם הי"א) שאיסור זה הוא במלקות וכו"ל. [ועיין בספר באר שבע לכריתות ו. ובשפת אמת יומא נג. וע"ע בבית יוסף או"ח סימן קלג מ"ש בדברי הרמב"ם, וכבר האריך בזה במשנה-למלך הנ"ל ע"ש].

ובחזו"א (זבחים סימן ט סקכ"א) כתב לבאר שיש בקטורת זרה שני איסורים. איסור אחד הוא מצד המזבח, וכמו שאסור להעלות עליו עולה ונסך הכי-נמי אסור להקטיר עליו קטורת חוץ ממצותו, ואיסור זה הוא בלאו גרידא ואין בו חיוב מיתה. ויש איסור נוסף מצד הקטורת עצמה, שלא התירה תורה קטורת אלא כמצותה וכל שאינה כמצותה היא באיסור מיתה. וזה ילפינן מקרא האמור בעבודת יום הכיפורים באחרי "וכסה ענן הקטורת וגו' ולא ימות", וכדאמרין ביומא דבעינן "הקטורת" שלימה וכשרה, אבל אם העלה קטורת זולת זה הוא בעון מיתה. והוא לאו הבא מכלל עשה, "הקטורת" שלימה כמצותה ולא חסירה ולא שלא כמצותה. וגם בכל ימות השנה הוא במיתה, דקרא זה - האמור ביום-הכיפורים - אינו אלא גילוי מילתא בעלמא לחייב מיתה על קטורת זרה. ואיסור זה, שהוא מצד עצם הקטורת, אינו במזבח דווקא, אלא אפילו אם הקטיר קטורת זרה במחתה - שלא על המזבח - חייב מיתה (עי"ש שדייק כן מלשון

הרמב"ם). ואם הקטיר קטורת זרה על המזבח חייב משום שני האיסורים, גם משום האיסור שמצד המזבח שהוא במלקות וגם משום האיסור שמצד עצם הקטורת שהוא במיתה. עכת"ד ע"ש.

ולפי הדברים האמורים למעלה, ששתי מצוות הן בענין הקטורת, נראה דשני האיסורים בקטורת זרה - שנתבארו בחזו"א - באים משתי המצוות שבקטורת, כל אחד מצד מצוה אחרת. דהאיסור האמור בפרשת תצוה בקרא ד"לא תעלו עליו קטורת זרה", שהוא מצד המזבח, הרי פשוט הוא, שהוא בא מצד מצות הקטורת שבפרשה זו, שמזבח זה ייעדתו תורה רק למצותו, דהיינו שתי הקטרות הקטורת עליו כחלק מדיני הבית וכו"ל. ואסרה תורה להשתמש בו כל השתמשות אחרת זולת ייעודו האמור, ובכלל זה אסור להקטיר כל קטורת זרה, שאינה של מצוה ואין המזבח מיועד לה, וזה פשוט. ואילו האיסור השני בקטורת זרה, הנלמד מקרא דאחרי האמור בעבודת יום-הכיפורים, שהוא מצד הקטורת עצמה, נראה שהוא בא מצד מצות עשיית ונתנית הקטורת שבכי תשא. שבכלל מצוה זו שקבעה תורה בעצם הקטורת, לתתה לפני ה' - בכל ימות השנה "לפני העדות באהל מועד", וביום-הכיפורים גם "מבית לפרוכת" בקודש הקדשים - קבעה תורה שתהא הקטורת באה רק כצורתה האמורה בפרשה, "הקטורת" שלימה, כמצותה. ולא חסירה ולא שלא כמצותה. וכל קטורת שאינה של מצוה, נדרש מ"ולא ימות" שהיא באיסור מיתה וכו"ל. הרי, ששני האיסורים בקטורת זרה באים משתי המצוות האמורות בקטורת.

וכגדרי הקיום בשתי המצוות כך הם גדרי החיוב בשני האיסורים. שהאיסור שבא מצד פרשת תצוה אין חייבין עליו אלא בהקטרת קטורת זרה על המזבח דווקא. שהרי זהו כל גדר האיסור שלא להשתמש במזבח שלא למצותו, כמו שקיום מצות הקטורת שבפרשה זו - שהיא מדיני הבית - הוא על המזבח דווקא וכו"ל. ואילו האיסור השני הבא מצד ענין המצוה שבכי תשא, חייבין עליו גם במחתה שלא על המזבח וכמבואר בחזו"א. כמו שלקיום מצוה זו לא בעינן דווקא מזבח. וכמו כן מצות הקטורת ביום-הכיפורים - שממש נלמד איסור זה - לא היתה באה על המזבח.

מתוך ספר "בן מלך"

העומד לצאת לאור בעז"ה בימים אלו

בענין ממוכן זה המן

קטן (כ"ה ב'), ועבודה זרה (מ' ב') ותוספות שם, וכאשר ביארנו היטב בחיבורי טוב להודות ח"א (סימן י"ז), ועיין גם בביאור הגר"ז שטערן ז"ל בעל זכר יהוסף למגילת אסתר (ג' ד' דל"ו ע"א), ואילו כאן מפרש התרגום שעל המן היתה **עבודה זרה** גמורה, וזו הסיבה והטעם שמרדכי לא השתחוה, ולכאורה אין זה כדבריו בתרגום לעיל, ונמצא שדבריו סותרים זה לזה.

כי כל האי אינה קושיה כלל, כי צריך אתה לדעת שנתברר אצלי בס"ד שאופיו של תרגום זה הוא כ"שיטה מקובצת" של דעות רז"ל במדרשיהם, ואינו נמנע מלהביא בתרגומו דעות חלוקות ושיטות סותרות, כשם שמצינו כזאת במדרשי חז"ל, וכן בספרי הקדמונים, כגון פירוש רש"י (עיין בחיבורי שם בצלאל ריש דף רס"ז), וכגון ספר **המרדכי**, (עיין בחיבורי נר יהודה דף רכ"ו, ובחיבורי תורת יעקב סימן ט', עיין שם).

וכזאת תמצא גם בילקוט שמעוני, ובספר אגדת אסתר (שהוא למעשה מדרש הגדול על אסתר, עיין בחיבורי ברית יעקב דפ"א סע"א) שמביאים בכפיפה אחת שיטות החולקות זו על זו, ולדוגמא תמצא בחיבורי טוב להודות ח"א (ס"ס י"ב סד"ה ועכשיו) ע"ש.

ה) וארמוז כאן עוד על ראייה אחת לאמיתות דברינו בס"ד, דהנה המעיין בתרגום ראשון לאסתר (ה' י"א) על הפסוק ויספר להם המן את כבוד עושרו ורוב בניו יראה שכה תרגם: "סגיאות בנוי, דסכומהון **מאתן ותמניא**, בר מן עשרה אחריו דאינו פולמרכין, ובר מן שמשי", ולפי זה סך בני המן הוא מאתיים תשע עשרה ואחד.

אבל כשאתה מעיין בדברי תרגום ראשון שם (ט' י"ד) תראה שסך בניו של המן אחר, שהרי כך תרגם שם: "וית עשרה בנוי דהמן צליבו, וזרש ערקת עם שבעין בנין דאשתארו להמן והוהו הדרין על תרעיא ומתפרנסין, ושמשי ספרא אתקטיל בסייפא, ומאה ותמניא מיתו עם חמש מאות גוברין דאתקטלו בשושן", הרי שסך בני המן היו מאתיים ששים ואחד, ואין זה כדברי התרגום לעיל, ונמצא שחסרים לנו ארבעים ושנים בנים של המן, וכבר העירתי על כך בחיבורי יד סופר ח"ב (דף מ"ז בהערה ד"ה וק"ל) שדברי תרגום ראשון סתראי נינהו, ושם לא תירצתי, אבל להאמור כאן אתי שפיר.

עד כאן דברי שבחיבורי טוב להודות, ומינה נמי לנדון דידן כי כאשר תרגם בעל תרגום ראשון שנהרגו שבעת שרי מדי ופרס, שם אזיל בשיטה אחרת מלעיל דממוכן זה המן, ויתכן ששם סבר דממוכן זה דניאל כסברת פרקי רבי אליעזר ותרגום שני דלעיל, וכאשר ביארנו שכל מנהגו ואין קושיא כלל, זה הנלע"ד בס"ד בביאור חידה ופליאה זו.

שהיו מורדים בו הסריסים, כי אלו השבעה לא עשו דבר, רק כי דעתם כך הוא שתהיה נהרגת ושתי לך בטל הגזירה, ולכן לא אמר רק וגזר למהוי צליבין, אבל לא נצלבו. אבל עיקר הפירוש כמו שאמר שגם להמן היה כח מאדים כמו ממוכן שהוא שביעי למשרתים הכתובים כאן שהשביעי יש לו כח מאדים ונראה כי בשביל כך הוי"ו הוא אחר המ"ם הראשונה שבא לדרוש שהוא מוכן לפורעניות לכן בא הוי"ו אחר המ"ם הראשונה. עד כאן דברי רבינו מהר"ל ז"ל.

והנה תירוצו הראשון של מהר"ל ז"ל מחודש הוא, דמה שאמר התרגום שממוכן זה המן בר המדתא האגגי, אין הכוונה **שממוכן הוא ממש המן**, אלא שהיה שווה לו בבחינתו ומהותו וכנ"ל, ועיין בזה לגאון מהר"צ חיות ז"ל בספרו מבוא התלמוד (פרק כ"א) ולגאון המופלא רבי יוסף זכריה שטערן ז"ל בביאורו למגילת רות (בפתיחה ד"ג רע"ב), ועוד שם (דל"ב ע"א), ובספרו שו"ת זכר יהוסף (מאמר תהלוכות האגדות פרק ט') ודוק היטב.

והתירץ השני שתירץ מהר"ל ז"ל, הנה כבר הוא ז"ל קבע ואמר שהוא **"תירוצ בדוק רחוק"**, ועיין בביאור הגאון רד"ל לפרקי רבי אליעזר (פרק מ"ט אות פ"ד) דלהדיא חולק על תירוצ זה, ועיין בהערות למדרש אבא גוריון (רפ"ב ד"ט סע"א הערה ח'), ובאמת תימה שהמלך אחשורוש, יתירא משבעה סריסי, ואקצר.

ג) ואגב דע כי מהר"ל ז"ל בספרו אור חדש שם (דף צ"ה) מייחס **תרגום ראשון** של מגילת אסתר לתנא **יונתן בן עוזיאל** ע"ש, וכזאת ראיתי שהגאון רבי חיים ׳ עטר ז"ל בפירושו ראשון לציון משלי (פרק ל') מייחס **תרגום משלי ליונתן בן עוזיאל** ע"ש. ולכאורה תימה שהרי במסכת מגילה (ג' א') מבואר באר היטב ש **יונתן בן עוזיאל לא תרגם כתובים**, וצ"ע.

ד) וחושבני שמכאן ראייה ברורה למה שישדנו בחיבורי טוב להודות ח"א (ס"ס י"ז) שכל כי האי שאלות אין להקשות בדברי התרגומים, והנני להביא דברי משם בס"ד.

ידידי המעיין הי"ו, אל תתמה בראותך דברי תרגום ראשון לאסתר (ו' א') שכה כתוב שם: "לבושא די לבש המן רשיעא ציירין עלוי תרין צלמין, חד מן קדמוי, וחד מן בתרוי, ואי סגידת ליה אשתכחית דאפלח לטעותא". וזה לא כתרגומו לעיל (ג' ד') דהמן הניח אנדרטא בחזהו, וכאן תרגם שהיו בגדיו מלפנים ואחור רקומים בצלמים.

ותו לעיל אמר בעל תרגום ראשון שהמן עשה **אנדרטא** שהיא אינה עבודה זרה, שהרי אנדרטה היא "צורה שעושין לכבוד ולא לאלהות" עיין רש"י שבת (ע"ב ב'), וראש השנה (כ"ד ב'), ומועד

א) אסתר (א' י"ד): "והקרוב אליו כרשנא, שתר, אדמתא, מרס, מרסנא, ממוכן, שבעת שרי פרס ומדי רואי פני המלך היושבים ראשונה למלכות, וגו', ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים לא על המלך לבדו עותה ושתי המלכה" וגו'.

ובתרגום ראשון שם: "ויאמר ממוכן הוא המן בר בריה דאגג רשיעא קדם מלכא", ומפורש שדעת בעל תרגום ראשון ז"ל **דממוכן הוא המן הרשע** בן המדתא האגגי, וכבבלי מגילה (י"ד ב'), ולא כדעת תרגום שני שם **שממוכן הוא דניאל** וכדעת מדרש פרקי רבי אליעזר (פרק מ"ט) ע"ש.

ולפי זה תתעורר פליאה רבתי, כי **בעל תרגום ראשון** עצמו שם (ב' א') ביאר להדיא דאחשורוש הרג את כל אותם שבעת שרי פרס כולל **ממוכן שלדבריו הוא המן**, שהרי כך תרגם: "מיד תקוף רוגזיה וגזר למהוי צליבין שבעא רברבניא על צליבא", דהיינו מיד גבר כעסו של אחשורוש וגזר לתלות את שבעת השרים על עץ התליה, וכן הוא בתרגום שני "ובתר דאתקטלו רברבנוהי דמלכא".

ולהאמור בתרגום שהמן הרשע בן המדתא האגגי נהרג אז בשנת שלוש למלכות אחשורוש, מנין צץ ופרח נגע זה הנמצא בכל מגילת אסתר, והיא פליאה נשגבה.

ולתרץ דאכן המלך גזר לתלותם, אבל לא ביצעו את הגזירה ולא תלו אותם, או שתלו את השאר ולא את המן, לדעתי לא ניתן להאמר, ושמעתי לתרץ שאחר גזרת אחשורוש להרוג את שבעת שרי פרס שינה ממוכן את שמו להמן ומכח זה הצליח לברוח ולהנצל מגזירה זו דאחשורוש ולפי זה צריך לומר שאחשורוש מקודם לא הכירו היטב עד כאן שמעתי, והדוחק הרב מבואר.

ב) שוב ראיתי לרבינו מהר"ל ז"ל מפראג שכבר הרגיש בשאלה זו, וכה כתב בספר אור חדש (דף ק"א): "השר השביעי שהוא ממוכן הוא נגד כח מאדים, והמן הוא גם כן נגד כח מאדים, שהרי מספרו מאדים ולכן היה כחו להשמיד ולהרוג הכל, כי זה כח מאדים שהוא לרעה, ולכן אמרו ממוכן שהוא השביעי מן המשרתים הוא המן, שהרי שניהם שוים בכח שלהם. וכך מוכח בתרגום שלנו שאמר (א' ט"ז) ויאמר ממוכן הוא המן, ואחר כך תרגם כשוך חמת המלך שאל המלך אחר ושתי ואמרו כי נתלת בעצת שבעת הסריסים האלו, וכעס המלך, ונתלו אלו השרים השבעה ע"ש, ואם כן איך נזכר אחר כך המן שהיה משבעה שרי מדי ופרס. אלא הפירוש כמו שאמרנו, כי מה שאמר ממוכן הוא המן, כלומר שהם שוים בכח אחד אבל אינו המן ממש. ועוד יש לפרש דברי התרגום בדרך רחוק, כי מה שאמר כי מיד תקיף רוגזיה וגזר למהוי צליבו אלו רברבו, היינו שכך גזר להיות צליבין, ובשביל שהיה ירא אחשורוש

פלא מעגל וגלך וכל דרכיך יכונן

אל תט ימין ושמאל (משלי ד, כו)

מדרכי העבודה הוא שיהא האדם מבקש תמיד לדעת את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, ונוסף על מה שעל האדם להתבונן בעצמו ולשית עצות בנפשו, עליו גם ללמוד ולעיין ולקבוע לימודים מתוך ספרי עבודה וספרי השקפה בכדי ללמוד מתוכם נתיבות העבודה ודרכי החיים וליטול מהם הדרכות ועצות ולקבוע לעצמו דרכו בחיים.

אכן גם לזה נצרך האדם לתבונה ועין בוחנת לדעת כיצד ללמוד מתוך ספרים אלו באופן שיביא תועלת לנפשו, ולהשכיל להבין כיצד ליטול מהם הדרכה מעשית לעצמו.

כי הנה יש דברים, הדרכות ועצות, שהם הוראה כללית על המסילה המרכזית והראשית כיצד צריך להיות נתיב חייו של יהודי, וכיצד הוא שלימות צורתו ומראהו של עובד הש"ת, אולם יש בספרים שעוסקים גם בחלקים נוספים של עבודת האדם, כגון שמדריכים בעצה עבור מצבים שונים של ירידה, או עבור דרגות גבוהות של בני עליה. ואף שהם עצות טובות לזמנים מסויימים שלגביהם הם נאמרו ובמצבים אלו הם לפעמים עצות מוכרחות שאי אפשר בלעדיהם, אולם על האדם לדעת ולהבין שאין ללמוד מכאן שזו היא הדרך העיקרית לכתחילה. ואין האדם יכול להשתמש בספרי הדרכה ועבודה מכל הבא בידו בלי התבוננות, אלא צריך הוא להשכיל ולברור אלו דברים נאמרו כמטרה ושאיפה לסדר החיים העיקרי, ומה נאמר רק כפתרון למצב מסויימ ולדרגה מסויימת.

וכשם שיש בחיים הגשמיים מזון ומאכלים המועילים ונחוצים לבריאות הגוף. אכן יש גם מיני סמי רפואה ומאכלים שראויים רק לצורך הבראה במצבי חולי וחולשה. ובוודאי לא ילך האדם הבריא ליטול סמי רפואה, משום שהם מועילים לאנשים הזקוקים להם. וכך גם בנוגע לחיי הנפש ישנה הדרכה מרכזית ועיקרית המנהלת את חייו של היהודי בדרך המלך, ומורה לו כיצד הוא המצב הנכון שצריך האדם להעמיד את עצמו, ועל כל אדם ליטול מתוך הספרים את ההדרכה במקומות שהם עוסקים בחלק זה. אך יש דברים שהם רק בחינה של תרופות ואמצעים צדדיים, עצות לזמן מסויימ עד שיבריא בנפשו, אולם אין הם הצורה הרצויה שאליה שואפים. וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות פרק ב הלכה ב) שעצת הרפואה לחולי הנפשות שמי שמידותיו מקולקלות ירחיק עצמו לקצה האחרון עד שיעקור מעצמו הדרך הרעה ואז יחזור לדרך האמצעית.

ולפעמים יש שהספרים מרחיבים ומאריכים בהדרכה מסויימת, ומשבחים אותה כי אחת היא ואין בלתה וכל הרוצה לזכות לחיי עולם מוכרח לילך בה. אולם גם אז צריך להתבונן בדברים כי שמא נאמרו לשעתם ולמקומם, ויש לפעמים ממחברי הדורות שהיה בתקופתם ירידה בנושא מסויימ ועיקר הנסיונות היו באותו עניין ולכן הרחיבו והדגישו הרבה באותו כיוון והוא בבחינת העצה של הרמב"ם שמחמת החולי של הדור נטו בעניין זה כנגוד עד לקצה האחרון.

בדומה לזה קיים עניין של סייגים וגדרים, שלפעמים כשהיה פרוץ עניין מסויימ היה נצרך יותר גדרים. ועל האדם להשכיל בעת לימודו ועיונו בספרים להבחין מה היא הדרך עצמה, דהיינו הדברים העיקריים שהם המרכיבים את הדרך הישרה, ומה הוא רק בבחינת רפואות וסמים למצבים מסויימים ולאנשים מסויימים. ואף שיש מהם דברים שבכל מצב הם מועילים, אבל בכל זאת צריך האדם לכוון את דרכו באופן שמרכז חייו יהיה מבוסס על הדרך המרכזית והרצויה מלכתחילה, ולא על עצות ותרופות. ואכן לפעמים נצרך לזה פיקחות יתירה להבחין בין כל הנכתב והנאמר מה הוא עיקר הדבר ומה הוא רק תרופה זמנית, ויתכן שהיה תקופות שלימות שהיה ירידה בעניין מסויימ ולכן הרבו הספרים לעסוק בעניין זה, כי במצבם דאז זה היה התרופה והעצה. או ספרים שנאמרו עבור ציבור בחבל ארץ מסויימ, שבו היה נצרך חיזוק בדבר זה.

ועוד יש לדעת שאפילו בעיקרי הדברים שהם הדרך המרכזית, הרי כל אדם הוא שונה וכשם שפרצופיהם אינם שווים כן תכונותיהם וכשרונותיהם שונים, וצריך האדם לדעת בעת שהוא מבסס את דרכי חייו על הנאמר בספרים. שבנוגע להדרכה בבניין מערכות חייו בסולם העולה בית א-ל, אין כל הדרכים שווים, ולא כל מה שנאמר לסוג מסויימ של אנשים מתאים גם לנפשו והלך רוחו, ועליו להשכיל ולבדל לעצמו איזה סוג דרך תואמת לנפשו באופן אישי, ומה הם הדרכים שיפעלו בלבו ויוכל לעמוד בהם, הנתיבות אשר יובילו אותו בבטחה אל היעודים הנשגבים אשר עבורם נוצר. וה' ינחנו במעגלי צדק. וכבקשת נעים זמירות ישראל (תהילים כז, יא) - הורני ה' דרכך ונחני באורח מישור.

אחד הדברים המבדילים ומפרידים, בין הלוחות הראשונות שלפני חטא העגל, ובין לוחות השניות שלאחר החטא, הוא שמשה רבינו ע"ה נתעלתה מדרגתו אחר חטא העגל ביותר מלפני החטא פי כמה וכמה. וצ"ב שורש הדבר וביאורו, וכאשר נרחיב בזה להלן בס"ד.

מלבד מה שנאמר לו אחרי החטא "ואעשה אותך לגוי גדול" הנה גם מצינו בלוחות השניות שניתנו אחרי החטא, הבדל יסודי ומכריע, בין לוחות שניות אלה לאלה הראשונות, דבעוד שלוחות הראשונות היו כולן מתחילתן ועד סופן מעשה ידיו של הקב"ה בלבד, ולא היה בהן לבו"ד חלק כלל, הנה בלוחות השניות נתחדש ענין, דמרע"ה הוצרך לפוסלן ולעלות אתן אל ההר כמ"ש: "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וגו'".

כמו"כ אנו מוצאים דבולוחות שניות נאמר (ל"ב ג') "ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר וגו'", והיינו דמעמד זה דלוחות שניות לא נתייחד אלא למרע"ה בלבד ולא זולת, ודלא כלוחות הראשונות במעמד הר סיני שהיה לעיני כל ישראל.

גם להלן (בפסוק כ"ז) נאמר: ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה, כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, משמע מלשון זה דאתך דמלבד הברית עם ישראל היתה שם כריתת ברית מיוחדת עם משה, מה שלא נזכר כן לפני חטא העגל, וצ"ב הרבה כל הענין.

עוד מצינו להלן בפרשה (פסוק כ"ז) דברדת מרע"ה מהר סיני ושני לוחות הברית בידו, וזה הוא ע"ה אז לקירון עור פנים מיוחד, מה דלא היה זה כלל בלוחות הראשונות. וכ"ז צריך בירור רב.

ויבאר כ"ז בס"ד עפ"י משיש לדקדק בלשון הכתוב (פסוק ז'): "וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים", וסגנון הלשון משמע כי היתה כאן טענה וטרוניה מצד הקב"ה כלפי מרע"ה על אשר העלה אותם מארץ מצרים, ויעו"ש ברש"י דהכוונה על הערב רב שקבלם משה מעצמו ולא נמלך בשכינה, וצריך בירור.

והנראה בזה בס"ד עפ"י המבואר בכתובים דלעיל (שמות י"ט ט-י) בקראי דהנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך, וכו', דמלכתחילה היתה הכוונה מלפניו ית'

בין לוחות ראשונות לשניות

כל זה אינו שוה בעיניו, אם ח"ו ישראל ישארו במדרגתם הפחותה ולא יזכו לכך דשכינתו ית' תתהלך ביניהם. והיינו דמרע"ה ביקש דבזכותו גם ישראל יזכו. וז"ש: ואשר אמרת לי הנה אנכי שולח מלאך, אי"ז הודעה, שאין אני חפץ בה (פירש"י ל"ג-י"ב), וכן"ל, ונענה לו הקב"ה על משאלתו זו למען ישראל ואמר לו: פני ילכו והנחותי לך, דהיינו דאף דאין ישראל בעצמם ראויים למדרגה זו, מ"מ הא משה הראוי למדרגה זו שריו עמהם, ובזה יזכו גם הם, וז"ש: פני ילכו והנחותי לך"ך דייקא, (עיין ראב"ע פסוק כא), אלא שמכוחו של משה, ממילא יזכו כל ישראל וכן"ל.

ובמה שנאמר: ובמה יודע איפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו. ובמה שאמר מרע"ה לפניו ית': אם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא ה' בקרבנו וגו', בכ"ז כלולה הטענה כי בזכות נשיאת החן של משה בעיניו ית', יזכו גם כל ישראל וכן"ל.

ותשובת הקב"ה למשה היתה, כי אמנם תחודש השראת שכינתו ית' בישראל, אולם מעתה יהיה זה רק ע"י משה, מכוחו ובזכותו, וככל הנ"ל, וז"ש: הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות וגו' וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך, עמך דייקא. וע"י משה והשראת השכינה עליו זכה כלל ישראל כולו.

ונראה דזהו שנאמר להלן: כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. והיינו דהיתה כאן כריתת ברית מיוחדת עם מרע"ה, בנוסף לברית עם ישראל. וזהו סוד הענין, דמרע"ה הפך עתה שותף ללוחות ולפסילתן, וכן"ל, כיון שעכשיו עיקר נתינת התורה היתה בבחינת כריתת ברית בין הקב"ה ומשה וממשה זכו ישראל כולם. וזהו נמי סוד הדבר דבלוחות שניות נאמר, ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר. והיינו משום דמעמד זה בלוחות שניות לא נתייחד אלא למרע"ה עצמו, ורק על ידו למדו ישראל תורה, וכן"ל.

וזה גם סוד קירון עור הפנים שזכה בהן משה אחרי לוחות שניות דייקא, ועל ידו יראו ישראל מגשת אליו, כי אז באותו שעה נתעלתה מדרגתו ממדרגתם הרבה, וגבה מחיצתא ביניהם, כפירש"י שם.

ועוד היה לנו להאריך בזה בענין מה שעתה למדו ישראל תורה שבע"פ מפי מרע"ה, כמבואר, אולם קצרה יריעתנו.

הרצון לכלותם, ולזה שבר מרע"ה לוחות אלו, וממילא ירדו אז ישראל ממדרגתם זו, וממילא גם הקטרוג כלפיהם נתמעט, דבירידת מעלתם נתמעטה התביעה כלפיהם.

וכתוב שם להלן: ושלחתי לפניך מלאך וכו' וכו' כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה. והוא כנ"ל, דאם שכינתו ית' בינינו הקטרוג ח"ו גדול ביותר, ורק כאשר הנהגתו תהיה ע"י מלאך, דהיינו דרגא נמוכה יותר של השראת השכינה, רק אז יתמעט הקטרוג כלפי ישראל.

ושם בכתוב: ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, ובהמשך שם: ויאמר ה' אל משה אמור אל בני ישראל אתם עם קשה ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך. והיינו דאמר לו ה"ת דכשדרגתם של ישראל גבוהה ושכינתו שרויה ביניהם לא ע"י מלאך, אז הסכנה הנשקפת להם גדולה, ואשר על כן יסכימו ישראל להוריד מעליהם את עדי חורב ולרדת ממדרגתם לפי שעה, ובזה תהיה הצלתם עתה. וז"ש: ועתה הורד את עדיך ואדעה מה אעשה לך.

וכאמור לעיל, דכל כמה שירדו ישראל במקצת מגובה מדרגתם כן לעומת זה נתעלתה אז מדרגת מרע"ה, והיינו דאז חזר הוא ע"ה אל קדמת מדרגתו של לפני מ"ת כאשר היתה המחשבה תחילה אצלו ית', לייחד את הנבואה רק אל משה, וכל העם יהיו רק כגדר "בעבור ישמע העם בדברי עמך". וזהו שנאמר להלן: "וראה כל העם את עמוד הענן עומד פתח האהל וקם כל העם והשתחו וגו', ודבר ה' אל משה פא"פ כאשר ידבר איש אל רעהו, היינו דבאותה שעה שוב חזרו הדברים לקדמותם הראשונה, ודבר ה' אל משה בלבד פא"פ, וכל העם לא היו אלא בבחינת "רואים", וכמו שנאמר לפני מ"ת.

אכן כאן נתגלה כוחו של מרע"ה, רעיא מהימנא האמיתי. אשר חשב עצה עמוקה, לבלתי ידח כלל ישראל ממנו ית' נדח. וכל עילוי מדרגתו שנתעלה הוא אז, לא היה שוה בעיניו כל זמן שישאר נשאר ח"ו בשפל מצבם והפסידו את מדרגתם העליונית המיוחדת, של "לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף".

ולזה הוא דטיכס משה עצה ותחבולה ובא בקובלנא אליו ית' לאמר: ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתך בשם וגם מצאת חן בעיני. ותוכן טענתו זו של משה היא, שהן אמנם הוא זכה עתה לנשיאות חן מיוחדת, אבל

דהתגלות מעמד הר סיני תהיה מיוחדת למרע"ה בלבד, והעם רק ישמע בדברו ית' אל משה, ורק מרע"ה אשר הגיד לה' את דברי העם כי "רצוננו לראות את מלכנו", ונתרצה להם ה', גרם להם לישראל לכך שיתעלו גם הם במדרגת הנבואה ולהיות הם עצמם שומעים מפומא דקוב"ה את עשרה הדברים.

והנראה לומר עפ"י בביאור הענין, (וכמדומה שכעין זה או קרוב לזה איתא במפרשים), דאילו היו הדברים, כפי שהיה הרצון הראשון מלפניו ית', דמ"ת היה לפני מרע"ה לבדו וישראל היו מקבלים את התורה על ידו דייקא, כי אז לא היו הם והע"ר טועים טעות מדומה כזו ליחס למרע"ה ענין אלהות ח", והיו יודעים כי מרע"ה הוא נביא ה' המקבל את התורה מפיו ית' והוא המלמד תורה, ותו לא. וכמו שנאמר: "וגם כל העם ישמעו בדברי עמך", אלא עכשיו שכולם זכו ונתעלו לדרגת נבואה, גרם הדבר לערב רב ולפחותים שבהם שהיו במדרגה נמוכה ולא היו ראויים לכך כי יטעו טעות נוראה וישגו ברואה, ובראותם את עוצם מעלתו ומדרגתו יחשבו, כי אם הם זכו לדרגת הנבואה, א"כ פשיטא שיש לייחס למשה האיש עצמו גם ענין אלהות ח", וזה היה מקור כשלונם. ונראה דזהו הביאור בטענת הש"ת כלפי מרע"ה ד"שחת עמך אשר העלית", עמך דייקא, דהיינו דע"י שהעלית אותם למדרגות של נבואה שלא כולם היו ראויים לכך, (ומשום כך הם מכונים "עמך"), ע"י"ז נגרם להם שיכשלו בירידה נוראה לפתחי ע"ז.

ולפי"ז נראה דבאותה שעה שחטא ישראל, אבדו הם את מדרגתם המיוחדת שזכו לה בשעת מתן תורה, וחזרו למדרגתם דלפני מתן תורה, כאשר היה הרצון הראשון לפניו ית', דתורה תינתן למרע"ה בלבד, והוא ילמדה לישראל. ואשר על כן כל כמה שחרה אפו ית' אז על ישראל כן לעומת זה נתעלתה אז מדרגתו של מרע"ה, וזה שאמר לו ה"ת אז "ואעשה אותך לגוי גדול".

[וברבינו בחיי ע"ה כתב דהא דכתב כאן הלשון "ויחל משה את פני ה' אלוקיו דייקא, הוא משום דאותה שעה היה הרצון לכלות ח"ו את ישראל כולם, ורק משה נותר לבדו נאמן לאלקיו, וז"ש הכתוב 'את פני ה' אלוקיו' דייקא, באותה שעה היה אלוקיו שלו דייקא. והוא מבואר כדברינו].

ונראה דזה היה סוד שבירת הלוחות, דהלוחות שניתנו במעמד הר סיני שעם ישראל היו כולם בדרגת נבואה, מסמלים הם את דרגתם העליונה של ישראל, ודוקא משום שדרגתם גבהה אז ביותר, היה הקטרוג כלפם גדול יותר, ולזה היה

ניגון ושמו - קהל עדת ירושלים

שמאי ובית הלל הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים הן וכו'.

יש להבחין שחז"ל נקטו דווקא כאן בביטוי 'דברי אלוקים חיים'. והביאור בזה שהתורה אינה רק שמיעת הציוויים ולימודם כפי שנאמרו, אלא

המשניות בזמרה לפי שהיו שונים אותן על פה וע"כ כך היו נזכרים יותר. אולם עדיין לא נתבאר לפי"ז מה זה שייך לגנאי שתלה בזה – "ומשפטים לא יחיו בהם".

ונראה הביאור שיש הלומדים באופן שמשפטי התורה הם גדרים ודינים שאין להם שייכות להבנת האדם וסברותיו השכליות, והנה בלימוד כזה אין האדם מתענג בלימודו, ואף אם יש שמתענג הרי זה מצד יגיעת חשבון הסוגיא שאף שגם בזה יש תענוג לשכל, אבל אינו בחינה של זמרה, שאין דברי התורה מתנגנים על לבו. וזה מה שאמרו "ומשפטים לא יחיו בהם", דהיינו שהמשפטים שלומד אינו משפטים של חיי האדם שחי בהם, אלא סידור דברים רחוקים מלב.

אבל כשלומד עם הבנת עצם הדברים, משפטים יחיו בהם, ממילא כל אופן לימודו הוא בזמרה שמעמיק בשורש הגיונו לממש ולהרגיש אמיתת הדברים, ובפרט כאשר משיג הבנת הדבר באופן שסברתו כבר מגיעה לזה מעצמו, בחינת 'תורה דיליה'. אז הדברים מתנגנים מאליהם, והוא מזמר את סברת התורה. כי בחינת זמרה הוא כאשר מצליח להפיק מלבו את סברת התורה, שהניגון הוא כאשר הדברים נאמרים מאליהם כמו ניגון שזורם מאליו.

ומשמע מדברי הגמרא שגם במציאות כאשר לומד באופן של משפטים יחיו בהם. שהוא מחיה את עצמו בהבנת הדברים, אז הרי הוא מנגן לעצמו בזמרה ממש בעת לימודו. ואכן ידוע שאין מתוק מניגון הגמרא, שהיה מתנגן בפיהם של לומדי התורה בכל הדורות.

ואף שבהמשך הגמרא הקשו – **מתקיף לה אבי משום דלא ידע לבסומי קלא משפטים לא יחיו בהם קרית ביה**, נראה שגם אבי מודה לעצם הדברים, שכל ששונה בלא זמרה מוכיח הדבר על חסרון בחיות והבנת התורה, רק שאתקפתיה הוא על קביעת המבחן בזה, שהרי יש שלימודם הוא כן באופן הנכון שמגיעים להשגת עצם וחיות הדברים, אלא שבכל זאת אין לימודם בזמרה ממש משום שאין להם חוש הנגינה, וזה שהקשה "משום דלא ידע לבסומי קלא משפטים לא יחיו בהם קרית ליה".

ותירצו בגמרא שם לדרוש באופן אחר – **אלא כדב משרשיא דאמר שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואין נוחין זה את זה בהלכה, עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם**. גם מאמר זה צריך ביאור, מה השייכות במה שאינן נוחין זה לזה 'למשפטים לא יחיו בהם'. הביטוי "נוחין זה לזה בהלכה" מבואר ברש"י שם ובשאר המקומות ברש"י, שאין הכוונה שאין ביניהם פלוגתא בהלכה, אלא ששומעין כל אחד את דעת רעהו ולמדין זה מזה, ורק אחר כך מכריעים. וכשאין נוחין אין מנסים להבין זה את זה, ומדחין את דברי חבריהם, ואין מסכימים שתהיה דעה אחרת.

וידועים דברי הגמרא (עירובין יג:) – **אמר רבי אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו בית**

בכל עת כאשר באים להתבונן ביצירה המופלאה הנקראת "קהל עדת ירושלים", מתעוררת השאיפה להגדיר נכונה את מהותה ודמותה. כה עשירה ומופלאה היא התנועה הלזו, אשר בכל פעם מתענגים להגדיר אותה מחדש מתוך מבט שעדיין לא נתגלה עד כה, הגדרה שתיטיב למצות יותר טוב ובאופן יותר מדויק את כל המכלול אשר כאן. גוונים רבים וחלקים שונים למהלך החיים אשר מתווה "קהל עדת", אולם כל אחד חש בבירור שהכל נובע מתוך מהלך אחד, הכל יסודו באותו שורש. בדומה לדברים הגדולים שקשה להגדירם במילים, למרות שהכל יודעים באופן ברור למה מתכוונים. כמו ניגון חמקמק שנתפס על קצה הזכרון והאדם מצטער ומתייגע ללכדו, כך היא תפיסת ההגדרה של יהלום מבהיק זה, דאיהו שלים מכל סטרוי.

מה מאחד ומקיף את כל המתנות הנפלאות שאנו זוכים להם בקהל עדת ירושלים, מצד אחד עומק הלומדות, ומצד שני שיא הפשטות. מצד אחד הבנה שכלתנית ודעתנית בתורה ומצוות, ומצד שני התלהבות וחמימות יוקדת בעבודת ה'. מה הקשר בין עומק הפשט במקראות בנוסח הראשונים, לבין הדרכה להשראות ורגשי קודש נוסח תלמידי הבעש"ט. מה מחבר את ההתבוננות בתוכן המצוות, עם זמרת ק-ה אכסוף בשעה השלישית כעלות הבוקר במירון. ומה בין זה לחתירה שאינה יודעת גבולות בשאלת "מהו יהודי?". כיצד זה נבללו לתוך יציקה אחת רמב"ם, רמב"ן, כוזרי, אריז"ל, מהר"ל, בעש"ט, גר"א, חב"ד, ברסלב, טלז, קאצק, נובהרדוק, ראפשיץ, קעלס, איז'ביצא, מלבי"ם, רש"ר הירש, שפת אמת, רבי ירוחם, בריסק, חזון איש. וכו'. כי אכן פנים רבות לתנועה רבת עומק וחובקת שיתין זו.

האחד יאמר ההגדרה היא "פשטות", יאמר השני אך "נועם" היא ההגדרה, השלישי יגדיר "טבעיות", "הבנה", "עומק" יוסיפו אחרים. "תורה שבכתב" יאמר האחד, דווקא "תורה שבעל פה" יאמר רעהו. ומה עם "שמחה" ומה עם "רגשי קודש", ומנין מתחברים לכאן ההשגות וידיעת ה' התמידית, יטען השומע, ולמה דווקא כאן מדגישים את "אלו ואלו דברי אלוקים חיים". אך "מיזוג" היא ההגדרה, יחליט ויקבע.

דומה כי כל אלו עדיין אינם ממצים כל צרכם את מכלול הרעיון ושליומות המהלך אליה מכוונת דרכה של קהל עדת ירושלים. ברשותכם אקבע הגדרה משלי, מילה אחת האומרת את הכל – "חיים".

חיים משמעותם שהתורה והמצוות נעשים חלק מהחיים, חיים משמעותם התאחדות זורמת של כל חלקי האדם עם התורה ועבודת ה'. חיים משמעותם הבנה, וחיים משמעותם שמחה, חיים הם פשטות וטבעיות, וחיים הם נועם.

בגמרא (מגילה לב.) – **אמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר 'וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם'.**

ובתוספות שם מבאר – שהיו רגילין לשנות

עליונים ששו

בכתבי הקודש נאמר בנבואת ישעיה הנביא. ... **המה יראו כבוד ה' הדור אלוקינו. חזקו ידיים רפות וברכיים כושלות אמצו. אמרו לנמהרי לב חזקו אל תיראו... אז תפקחנה עיני עורים ואזני חרשים תפתחנה. אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם... והיה שם מסלול ודון, ודון הקודש יקרא לה... והוא למו הלך דון ואוילים לא יתעו... והלכו גאולים ופדווי ה' ישובו ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה (פרק ל"ה).**

וכתבו הקדמונים, כי מליצת משל החזון, ירמזון מילה, על אדם צר אופק, מסוגר, אשר טח עיניו מראות ואזניו משמוע, כי העניק לו בוראו רגלים – להלך, ולשון – לדבר, דעתו קצרה השגתו מוגבלת, לשיטתו הרגלים הן עמודים לשאת את גופו, נעמד הוא על רגליו מדדה ומקפץ, אך לא ידע כי זוהי מכונת פלא ואוביכולתה להצעידו ולהוליכו למרחקים. הפה, אף הוא רחוק מבינתו, לסברתו נועד הוא לעילוי אוירא ולאפוקי הבלא, אך שיח ודברים, ורוח ממללא, מנא לן ומהיכי תיתי.

בגרהאיש, ונתישבה דעתו לתור ולהתחקות אחר עמיתיו, בני הישוב, ותפקחנה עיניו לראות קלות תנועתם, ורגלם המדלגות צעד אחר צעד. גם אזניו נפתחו לשמוע צפצופים וקולות קצובים, שיחות ודיבורים, העולים מהבל פיהם.

כל ישותו אמרה השתאות. נגלה לפניו עולם חדש, אברים חדשים צמחו לו, שמחתו מרקעת שחקים. אדם חדש נולד, איש בעל אברים מופלאים. כל חייו אשר עד הנה, כאין הם, ומעתה פיו יהגה חכמה ורגליו לטוב ירצו, ובשפתי רננות יהלל במחול.

פקודי ה' הישרים הם האברים שיצר השי"ת לאיש היהודי, ויש לך אדם מחונן מיום הולדו בגירסא דינקותא. אך, נפשו לא חיתה, ולא ידע על רובדים עמוקים, לפני ולפנים, חדרי חדרים בנשמת היהודי. ואף כי חיבה נודעת לו למצוות ה', אך, מעודו לא טעם את הטעם הטמיר הענוג.

זכות אבותיו עמדה לו, ולפתע נגלה לעיניו

הרב יחיאל משה ורטהימר

הצדיקים שקרוין כלים. אצל הצדיקים ישנה רוח קדושה, ושמה תוכל לחוש רגשי קודש. "ושאבת מאשר ישאבון הנערים - זה שמחת בית השואבה שמשם שואבין רוח הקודש". התלהבות ודביקות, השראה ויקוד רשפי אש. עבודת ה' כוללת גם חלקים אלו.

שמחת בית השואבה, אותה מזכיר המדרש אינה דווקא אותה שמחה של חג הסוכות, שהרי מדובר כאן בהדרכה כללית לחייו של היהודי. שמחת בית השואבה היא רק הדוגמא ושיא הביטוי של חלק זה בעבודת ה'. כאשר היהודי נסחף כל כולו להשראת קודש ומרווה את צמאוננו מן הכלים אלו הם הצדיקים.

כמובן שרק השילוב בין השניים הוא השלימות הנדרשת מן היהודי. ישנם מי שעלולים להסתפק בהריוית צמאונם בהשראות. ועל כן מקדים המדרש, שאת עיקר התוויית הדרך אנו משאירים לעיניים המביטים נכוחה, עיניין אלו סנהדרין. השולחן ערוך והמשנה ברורה, עמל התורה וקיום המצוות וקדוק ההלכה הם דרך המלך המובילה אותנו. אלא שעבור הצמאון אנו נדרשים גם להשראות העליונות של שמחה בית השואבה.

ההפרדה כאילו מדובר על שני דרכים שונות אינה נכונה. יש מקום לחשוב שמאחר שהישרונות ההלכתיים היא העיקר אל לנו להיסחף אל השראות רגשיות שאינם יציבים ואינם מורים את הדרך לאדם, ולפעמים הרגשות הם חיצוניים ותלושים ואינם מעצם נפשו של האדם, ההתלהבות אחוזה בהשגות מופשטות שאין לאדם מן השורה אחיזה בהם, ויתכן שאינה אלא דמיון. ומאידך יש הדוגלים בדביקות והשראות קודש, וסבורים כי בהנהגה יישרנית לבד עדיין ניתן להשאר יבשים כעץ. שכן פעולות והקפדה מעשית לבד היא שעלולה להשאיר את האדם עומד מבחוץ. אף כלפי החינוך, עלול סגנון ההנהגה היבשה, שלא למלא את תשוקת הנערים לחיות תוססת ומרתקת, הסוחפת את האדם כולו לתוך הדברים.

המיזוג של "קהל עדת ירושלים", לא בלל בקדירה אחת את הדביקות והפשטות הישרנית כתערובת גרידא. נמצאה כאן הדרך כיצד הפשטות עצמה מלאה עסיס להרוות את הצמאון ולהביא להשראות בחינת שמחת בית השואבה שמשם שואבין רוח הקודש. אין צורך להתנתק להשגות מופשטות שסכנת דמיון בהם בכדי להגיע לדביקות והשראת התלהבות. כי תוכן המצוות לבד, מלא טעם ורגשי קודש המחיים ומרווים את נשמת האדם. ב"חיים" ההתלהבות באה בלי צורך להזדקק לחימום חיצוני אלא הדברים בעצמם תוססים ומלהיבים. החיים גם אינם מנותקים מהשגות יותר עמוקות, אלא שבחיים אין מתערבב העומק עם הפשטות, את העומק חשים כעומק ורקע לחיים, אולם עם הפשטות חיים בפשטות החיים. זאת היא "קהל עדת ירושלים".

את הבטוי העז ביותר לכך ניתן למצוא בפסוק – "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולם היום".

שונה זה מזה הרי כשיש מחלוקת בין החכמים, אין זה שאחד מהם טועה אלא שניהם השיגו שני צדדים, ודבר נפלא זה נובע מסוד ה"חיים" שבתורה, שהיא השגה בכלי הדעת שלנו, לפי רגשותינו ושכלנו, וצורת קבלה זו היא הגורמת לריבוי הגוונים והמחלוקת. שיש מקום לכמה צדדים בהשגתה, ואין בזה סתירה אלא הם כמה אנפין של אותו דבר.

זה מה שאמר רב משרשיא, שכאשר תלמידי חכמים אינם נוחים זה לזה בהלכה, היינו משום שחסר להם בצורת הלימוד של "דברי אלוהים חיים" "משפטים יחיו בהם", כי כאשר זה משפטים יחיו בהם, הוא מבין שיש מקום לעוד צדדים וסברות כפי הבנת התלמיד חכם השני, וכפי קליטת ותפיסת שכלו של אותו חכם.

הנה כי כן, הבנה אמיתית בתורה ושמחה שלימה בתורה מוגדרת כ"חיים". משפטים יחיו בהם. אף המיזוג של "אלו ואלו" - שרשם בהיותה של התורה - "דברי אלוהים חיים".

אין ה"מיזוג" הרכבה מלאכותית והדבקה משולבת של שני דרכים בכדי לצאת ידי חובת כולם. גם לא היתה כלל מטרה לאסוף לעצמינו את כל הדרכים, [כי לפי האמת אין המיזוג משמעותה גם זה וגם זה], אלא זה יצירה מחודשת לגמרי, אשר משתקפים בה גם המעלות של זה וגם המעלות של זה.

מצאתי מדרש מופלא המבטא היטב את דרכנו - (רות רבה ד, ט) **עינין בשדה אשר יקצורו, והלכת אחריהן וכו' וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים. עיניין - זו סנהדרין, ומ"ח אברים שיש באדם אינו הולכין אלא אחר העינים וכו'. וצמית, והלכת אל הכלים אלו הצדיקים שקרוין כלים שנאמר 'אין נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה', ושתית מאשר ישאבון הנערים, זה בית השואבה, ולמה נקרא שמה שואבה שמשם היו שואבין רוח הקדש שנאמר ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה.**

לכאורה הדברים סתומים ורחוקים זה מזה, מה הקשר בין הסנהדרין לשמחת בית השואבה. ומה כל משמעותה של דרשא זו.

המתעמק בדברים יראה כאן השקפה כללית על מבנה וצורת החיים של יהודי. פסוק זה נאמר לרות הגיורת כהדרכה לנכניתה לחיי היהדות. ראשית כל הוא מבסס את היסוד - "עיניין זו סנהדרין". את הדרך הישרה בחיים על היהודי להתוות לפי חוקי התורה וכפי אשר חכמי התורה הסנהדרין שבכל דור דור מפרשים וקובעים את הלכותיה. אולם אין די בכך. 'צמית והלכת אל הכלים'. נשמתו של יהודי כמהה וצמאה לדביקות, לרגשי קודש לק-ל חי. גם אם הוא נצמד ודבוק בהדרכת הסנהדרין והשולחן ערוך, יכול הוא לחוש שחסר לו הרגשת שייכות בעצם מציאותו לתורה והקב"ה. משום שהחלק של רגשי נפשו ועצם נשמתו נרדמים וצחיחים. טענתו היא "הן אני עץ יבש". ובכן אליו פונה המדרש "וצמית", אם הנך חש בצמאון, והלכת אל הכלים, אלו

דברי התורה הם 'דברי אלוהים חיים', כלומר שהם חכמה אלוהית עליונה הנובעת ממקורה, ומצוותה לקבלה וללמדה באופן שתמשיך להיות חיה ותוססת בלב החכמים כפי שניתנה להם מאת ה'. הרי דעת חכמי התורה היא צורת התורה לפי האמת, ומעתה כיון שלב החכמים

הרב אליהו קצבורג

עולם חדש, צוהר טרקליני אור, תפיסות והשגות, טעמי המצוות במלא יפעתם, דבש וחלב לנשמתו. והוא אשר כפיסח היה וכאילם נחשב. הנה עתה, ידלג כאיל ולשונו רון תרון, כי לב טהור ברא לו אלוהים, ורוח נכון נוסך בו, וכבריה חדשה הינו.

הלא זו היא שמחת 'קהל עדת ירושלים', כי לא מנתה שנותיה לריק. ובכל יום ויום מתהלכת לפני ה', ודבריו בעיניה כחדשים, כי נפלאה אהבת פקודי ה' בחצריה, מכל אהבה. וזכו נסיכיה להופיע ברבבות קודש של חושים חדשים, היכלי השגות ותפיסות עומק, אשר חוצבו מגנזי מעלה. באורו של כל מועד ומועד מצוה ותקנה, סוגיה ומסכתא, דברי אלוהים חיים, רגשות קודש ודעת יראת אלוהים, שמחים כנתינתם מסיני. מה טוב חלקה ומה נאה אוקיינוס לבביותה, בהשכילה לפזר העבים לדלות חספא ולאשכוחי מרגינתא, לבשם נשמת היהודי להעשירו ולרוממו שבעתיים לתושיה.

בכל דבר שמחה והודאה ישנם ב' מדריגות בחינת ימי המעשה ובחינת יום השבת. בחול, השמחה היא על עצם הטובה שהרעיון עלינו ה', ובשבת קודש שמחת היהודי היא על הנחת רוח שיש להשם יתברך מכך שאיש ישראל שרוי בטובה.

והוא יסוד מנהגן של ישראל לערוך שלום זכר, שבת חתן, וכדומה, והיה כי ישאלך בנך למה נכפלה השמחה? אף אתה אמור לו כי בימי המעשה שמחים בעצם הטובה, ואילו השבת מוקדשת לשמחת גבוה אשר בה.

ועתה לקראת שבת לכו ונלכה. כי מקור השמחה היא חדות העליונים. וכמה שאנו מתענגים ושמחים על אוצרות הרוח וזיו הנשמה, בנועם צוף טעמי התורה, ה"ז כאין וכאפס לעומת שמחתו הגדולה של בורא עולם נותן התורה על כי באו דבריו אל תעודתם, לרוממנו, לעדננו, להנחילנו יום שכולו טוב, יום שכולו אור, יום שהצדיקים יושבים ועטרתיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. אילו ידע היהודי את תוקף האהבה שאוהב אותו הקב"ה היה נוהם ושוואג כארי מהתרפקות הגעגועים לאביו שבשמים. וזה"ק פרשת שמות.

הרב דוד (בר"ש) הירשמן

שאלה:

עד כמה פרי ראשון של שביעית תופסת דמיה - האם רק כשמוכר פעם ראשון או גם כשמוכרו הלאה.

א. למדנו בהלכות שביעית: המוכר פירות שביעית נתפסו הדמים בקדושת שביעית: חזר שוב וקנה בדמים אלו פירות חולין, יצאו הדמים לחולין והפירות שקנה נכנסו תחתם בקדושת שביעית: פרי הראשון שגדל בעצמו בשדה שביעית לעולם נשאר בקדושת שביעית ואינו יוצא לחולין.

נחלקו אמוראים בגמרא סוכה (מ ע"ב) אי שביעית מתחללת רק בדרך מקח או גם בדרך חילול, וחילול היינו שלא בדרך מקח וממכר, אלא שהבעלים עצמו מעמיד את ממונו שלו לחלל עליהם את הפירות, ועיי"ש בסוף הסוגיא דמסקינן דהפלוגתא הינה רק אם אפשר לחלל את הפרי שני, אך הפרי הראשון שגדל בשדה שביעית לכו"ע אינו מתחלל בדרך חילול.

וכך שנינו שם בברייתא, שביעית תופסת את דמיה שנאמר כי יובל היא קודש תהיה לכם, מה קודש תופס את דמיו ואסור, אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה, אי מה קודש תופס דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחולין, תלמוד לומר תהיה בהוייתה תהא. מבואר בברייתא דשביעית דומה לקודש מצד אחד - שאם קנה בפרי שביעית מאכל שאינו קדוש בקדושת שביעית, נתפס המאכל בקדושת שביעית, והיו דמי שביעית. אך מאידך גיסא שונה שביעית מקודש, שהקודש יוצא לחולין על ידי מקח, מה שאין כן שביעית, שהפרי עצמו נשאר לעולם בקדושת שביעית ואינו יוצא לחולין.

ויש לעיין בגונא שמכר הפרי שביעית, שהדין הוא שגם הפרי עצמו [שבידי הלוקח] וגם מה שקנה [שבידי המוכר] שניהם קדושים בקדושת שביעית. ויש לדון אם בא הלוקח הלאה ומכר את הפרי שביעית הלאה, האם נימא דהכי נמי שהדמים נתפסים בקדושת שביעית, או דנימא דרק כשמוכר פרי שביעית פעם ראשונה אזי נתפסים הדמים בקדושת שביעית ותו לא. [והא דדרשינן תהיה בהוייתה תהא, היינו רק לענין קדושת הגוף שבפרי ראשון לענין הפסד וכדומה, ולא לענין תפיסת דמים].

ב. וראיתי להגרש"א"י בכרם ציון השלם (פסקי הלכות) נ"ל דאם נמכרה הפרי הראשון של שביעית פעם שני' דג"כ הדמים נתפסים בקדושת שביעית והולך כך הסדר דראשון ואחרון נוהג קד"ש. וראי' מתמורה ט' ממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה להיכן הלכה ופי' רגמ"ה דהרי כתוב יהי' הוא ותמורתו יהיה קודש עכ"ל, ומשמע לי' מזה דכיון דכתיב יהי' קודש משמע בקדושתה הראשונה דיש לו הכח הראשון לעשות תמורה ה"נ דכתיב יובל הוא קודש תהי' לכם ג"כ אמרי' קדושה ראשונה להיכן הלכה, ואף דר"י

מזמור שיר ליום השבת

השירים והתשבחות אשר אנו מהללים לשמו יתברך על הנהגתו בבריאה, מתחלקים לשני חלקים. חלק אחד הוא השבח וההודאה על רב טובו וחסדו עם בריותיו, כי מלאה הארץ חסדו. וחלק נוסף הוא, השיר והשבח על עצם גדלו וכבוד מלכותו הנגלה בעולם. כי אכן בכללות הנהגת ה' את הבריאה מתבטאים שני ענינים הללו, חסדו הגדול, וכבוד גדלו.

בימות החול כשאנו באים לזמר ולהלל לשמו בפסוקי דזמרה, וכן בשאר חלקי התפילה, אנו מביעים בעיקר שבח על רוב חסדו וטובו עם בריותיו, המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים. אבל בשבת - יומו של הקב"ה, אשר בו נתעלה וישב על כסא כבודו, אז אנו מהללים ומשוררים לפניו יתברך על גודל כבודו ויקר תפארת מלכותו.

ויש הבדל ביניהם גם בצורת השבח. כי השבח על חסדו אשר עושה איתנו יש בו גם נימה של תודה. ואילו השבח על גדלו וכבוד מלכותו, מתבטא יותר בצורה של שיר, שעומדים לפניו ומשוררים לכבודו. נמצא כי בכל יום הזמרה לפניו היא בגוון של הודאה לשמו, ואילו שבת, הוא יום של שירה לפניו - מזמור שיר ליום השבת.

מיד בתחילת פסוקי דזמרה, בשבת ובחול, מוצאים אנו כבר את ההבדל ביניהם. בימות החול אנו פותחים אחרי 'ברוך שאמר', ב'מזמור לתודה', ואילו בשבת פותחים את פסוקי דזמרה ב'מזמור שיר ליום השבת'.

וכן קודם 'ברוך שאמר' [בנוסח ספרד] אחר מזמור שיר חנוכת הבית. בימות החול אנו אומרים 'למנצח בנגינות אלוקים יחננו ויברכנו', אשר הוא שבח על חסדו והנהגתו את בראיו. ובשבת פותחים - 'למנצח מזמור לדוד. השמים מספרים כבוד א-ל ומעשה ידיו מגיד הרקיע'. כי בשבת אנו מתעוררים לשבח ולהלל לשם כבוד מלכותו.

כמו כן מצאנו הבדל בין שבת לחול בברכת 'יוצר אור'. אשר בימות החול פותחים בה - **המאיר לארץ ולדירים עליה ברחמים, ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.** וביום השבת פתיחת הברכה היא - **הכל יודוך והכל ישבחוך, והכל יאמרו אין קדוש כה'.**

ומאחר שהשבת הוא יום של שירה לפניו, לכך גם מוסיפים בו הן בפסוקי דזמרה והן בברכת יוצר כמה וכמה מזמורים ותהילות, לעלה ולקלס בהם את השם הנכבד.

ואף מוסיפים אנו בשבת אמירת הלל הגדול. ואמנם הלל זה חובתו ליאמר היא רק ביום של תענית על הגשמים, אם נתרצה הקב"ה לישראל בו ביום ושלח להם גשמים (תענית יט.). והטעם שם משום דכתיב בו 'נותן לחם לכל בשר' (עיי' רש"י שם). אכן אנו אומרים אותו בכל שבת ממנהגא, ונראה דבשבת אומרים אותו מצד שמאריכים בו במעשה הבריאה 'לעושה השמים בתבונה, לרוקע הארץ על המים'. וכמו כן אומרים אותו בליל פסח, והתם נראה דתיקנו לאמרו מצד החלק האמצעי שבו, שמפורט בו ניסי יציאת מצרים - למכה מצרים בבכוריהם, ויוצא ישראל מתוכם, לגזור ים סוף לגזרים.

עוד מוסיפים אנו בשבת אמירת 'נשמת כל חי'. שבח זה שאנו אומרים ביום השבת יש בו מעלה מיוחדת. כי הנה בששת ימות השבוע אין אנו ראויים לשבח ולשורר לכבודו יתברך, רק על ידי שירי דוד עבדו שנאמרו ברוח הקודש. וכוונת ברכת 'ברוך שאמר' - 'ובשירי דוד עבדך נהללך וכו'". אכן בשבת קודש כאשר אנו זוכים לקבל נשמה יתירה ונתוסף קדושה על ישראל אזי זוכים אנו לעמוד לפניו ולשורר שירים מעצמנו, ואין אנו נזקקים לשיר שירי דוד בדווקא. והוא הפירוש נשמת כל חי, כלומר שזהו עניינו של השיר אשר בא מתוך נשמת כל חי'. ואכן בסיום שיר זה אומרים - לברך לעלה ולקלס, על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך. כלומר נוסף על שירות ותשבחות בן ישי. [ולמ"ד (פסחים קיח). ד'נשמת' הוא ברכת השיר, א"כ הטעם שאומרים אותו בשבת פשוט יותר, מכיון ששבת הוא יום של שירה לפניו יתברך, וכמו שמצינו בגמרא (ראש השנה לב). שבשבת היו הלויים אומרים בבית המקדש את כל השירות שבתורה].

נערך על ידי הרב ישעיה שינברגר

והבן. והנה מצאנו לאחרונים שכבר כתבו כעין דברינו ביסוד דינא דחילול, שביארנו שהחילול אינו כמו תמורה ולא שייכא למעבד חילול כאשר החילול לא אהני כלום לחלל בקדושת הפרי, וביארו לפ"ז הנפק"מ בין פרי ראשון דאינו מתחלל ע"י חילול ופרי שני מתחלל ע"י חילול, וכתבו האמונות יוסף (דף קל"ו) הכלכלת שביעית (עמוד י"ח) ואשל אברהם שהטעם הוא משום דחילול פירושו לחלל הדבר ולעשותו חולין, ולכן בפרי ראשון דלעולם נשאר בקדושת שביעית לא שייך בזה חילול. אמנם לדברינו מצאנו לבאר את דברי הה"א בגמ' דתיהי חילול בפרי ראשון לענין זה שאם ימכרו מעתה תו לא יהו הדמים נתפסים, לאחר שכבר התפס דמיו ע"י חילול.

ה. והצגתי שאלה זו קמיה הגאון הגדול רבי אשר ווייס שליט"א, והשיב לי ראייה מדברי הרמב"ם לאסור אף כשמוכר פעם שניה ושלישית, פ"ו משמיטה ה"ב וז"ל. לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר ולא יצבע בקליפי שביעית בשכר מפני שזה עושה סחורה בפירות שביעית, לקח ירקות לאכול והותיר מותר למכור המותר והדמים שביעית. וכן אם לקט ירקות לעצמו ולקח מהן בנו או בן בתו ומכר הרי זה מותר והדמים דמי שביעית. ודייק הגר"א שליט"א ממה שכתב הרמב"ם לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר והדמים דמי שביעית דאף הלוקח שמוכר שוב נתפסים הדמים, דהא הרמב"ם בסיפא נקט לישנא דלקט משמע דברישא דכתב לקח היינו לקח ולא לקט. ואף דהתוס' בעב"ז סב ע"א הקשו רישא לסיפא והסיקו דדין לוקח כדין לקט עיי"ש. מ"מ גם הם פירשו לשון לקח היינו לקח בדרך מקח וממכר.

אמנם נראה דליכא למידק מהרמב"ם, דהנה כל דברי הרמב"ם הם על פי המשנה בפ"ז מ"ג ועיי"ש בראשונים שפירשו דלוקח היינו לוקט היינו לוקח, ומה שהוסיף הרמב"ם והדמים שביעית אפשר דקאי אך אלוקט ולא אלוקה, וא"כ אין ראייה לעניננו, וצ"ע.

עוד הביא הגר"א שליט"א ראייה לאסור מהתוס' קידושין דף נח בד"ה שני כתובין שהאריכו להקשות במה שאמרו דשביעית ועב"ז הוי שני הכתובין הבאין כאחד שתופסין דמיהן. והקשו דשאני עב"ז משביעית בפרטי דיניהם בכמה דברים עיי"ש. ולא הקשו דעב"ז תופסת דמיה כמה פעמים ושביעית רק פעם אחת. משמע דפשיטא להו לתוס' דשביעית תופסת דמיה כמה פעמים. אמנם נראה דאין הכרח מהתוס' שהרי התוס' לא מנו גם החילוק לענין חילול, שבעב"ז לא מהני חילול, ובשביעית דעת רבי יוחנן היא דמהני חילול וכן הלכה.

ומסרתי תשובה זו לידי הגאון הגדול רבי אברהם גניחובסקי שליט"א ואמר לי שדעתו נוטה להכריע כמו שכתבנו, שאין הדמים נתפסין בקדושת שביעית כשמוכרו שנית. ועיין בשו"ת מנחת יצחק חלק ו' סימן קכט שהכריע להחמיר.

שכל תוצאות רוחויו שיבוא לו כתוצאה משביעית אסור. אך גבי ע"ז יסוד איסורו הוא משום שדין האיסור חל בעצם החפצא של חליפי ע"ז, ולא משום דין ממון הוא, דאין איסורו מחמת שהרויח כתוצאה מע"ז, ומהאי טעמא לא מצינו בע"ז דינא דאחרון נתפס, אלא דהדין הוא דחליפי ע"ז אסור, ואך דפליגי בה תנאים עד כמה חמור דין החליפין, אי חליפי חליפין נמי אסור או לאו. [עיין בגמ' ע"ז דף מ"ד ע"ב דפליגי התם אי ילפינן לה מכמוהו או מכי חרם הוא עיי"ש]

ד. ונראה להוכיח לענייננו מהגמ' סוכה דף מ' ע"ב, דפליגי שם אמוראי אי שביעית מתחללת אף בדרך חילול או רק בדרך מקח, ואמרינן עלה בגמ' דמחלוקת בפרי ראשון אי פרי ראשון נמי מתחלל בדרך חילול או רק בדרך מקח [ולמסקנא שם לא קיי"ל כן עיי"ש] הרי דלפי הה"א איכא למ"ד דאפשר לחלל פרי ראשון, והנה חילול היינו שנוטל דמים חולין ומחלל עליהם את הפרי שביעית, והדמים נתפסים בקדושת שביעית וגם הפרי נשאר בקדושתה.

והשתא אי נימא דפרי ראשון תופס את דמיו אף כשמוכרו פעם שניה ושלישית, מאי שייכא חילול גבי פרי ראשון, הא הפרי לא נתחלל כלום ונשאר בקדושתו כדמיקרא, וא"כ באיזה קדושה נתפסו הדמים, הא חילולו לא עביד ולא כלום ומאי אהני לה.

אכן אי ננקוט דפרי ראשון אינו תופס דמיו כשמוכרו פעם שניה, ודינא דתהיה בהווייתה תהא היינו רק לענין קדושת הגוף שבפרי, לגבי הפסד וכדו'. לפ"ז יתבאר לן שפיר דינא דחילול בפרי ראשון, דאהני לה שאין הפרי תופס עוד דמים ואם ימכרו מעתה יהו הדמים חולין, וכמבואר בגדר תפיסת דמים שמדין השביעית היא שלא ירויח ולא יתהווה לו דמים כתוצאה מפירות שביעית, ולענין זה אהני לה החילול, שנתפסו כבר דמים אחרים בקדושת שביעית, תו לא מיתפסי דמים אחרים.

ואחר שהוכחנו גבי חילול, דבתר שנתחלל הפרי תואינו תופס דמיו שנית, נראה דהוא הדין לענייננו גבי מקח נמי, דלאחר שמכרו ונתפסו הדמים תו לא יתפסו דמיו כשמוכרו שנית. ואין לחלק ולומר דרק בחילול אין דמיו נתפסין שוב אבל במקח יתפסו דמיו שנית, דהא דין תפיסת הדמים גבי חילול וגבי מקח מחד דינא הוא, כמבואר ברש"י בסוגיין ד"ה קודש באה"ד וז"ל, דהיינו ופדה והיינו מכר, דכל מכירה יוצאה מכוחו של זה ובא לזה, והדמים נכנסים לרשות המוכר עכ"ל, ומוכח לן דגם במכר נתחללו קדושת הדמים שבפרי כמו בחילול, ותו אין תופס את דמיו.

[ובמסקנת הגמ' שם דלכו"ע אין חילול בפרי ראשון, נראה דסברת הדברים היינו משום דכל כמה שלא מכרו עדיין לפרי, לא חשבינן לה כלל כערך ממוני, ולכן א"א לחללו כלפי דיני הממון שבו, ואך כשמוכרו בפועל אזי בע"כ נעשה ממון,

פליג שם היינו אליבא דר"ש אבל לרבנן גם ר"י מודה וכן פסק הר"מ ועיי"ש בתוד"ה והא, ע"כ.

אמנם לכאורה יש לחלק טובא בין תמורה לשביעית, דהנה בתמורה אף לאחר שהמיר עדיין נשאר הקרבן בבעלותו של הבעלים הראשון, וכי היכא דעביד תמורה בפעם ראשונה מחידוש התורה שנתחדשה דין תמורה בקרבנות, ה"נ בפעם השניה עביד תמורה, דקדושה ראשונה להיכן הלכה, מה שאין כן בשביעית שבפעם שניה הרי שהפרי הינה אצל הבעלים החדשים שקנה אותם במעות חולין, ומהכ"ת דשייכא בכגון דא דינא דשביעית תופסת דמיה כל עיקר.

עוד יש לחלק בין תמורה לשביעית לאידך גיסא, דאפילו אי נימא גבי תמורה דאינו חוזר וממיר, היינו משום דב' התמורות הינם אצל אותו בעלים, ואהא קאמר בגמ' הטעם דקדושה הראשונה להיכן הלכה. אך גבי שביעית נדון אחר לגמרי הוא, דהא בפעם שניה הו"ל בעלים חדשים והדמים נתפסים אצלו פעם ראשונה, ואי"ז כממיר וחוזר וממיר.

ג. ולכאורה נראה לומר מצד הסברא שאין הפרי שביעית שבידי הלוקח תופסת דמיה כשמוכרו הלאה. דהנה עיקר דין תפיסת דמים בשביעית אינה מצד חומרת קדושת החפצא, כעין הקדש ולהבדיל ע"ז, שחילופיהן נתפסין בקדושתן. אלא דתפיסת הדמים בשביעית היינו משום דכן הוא עיקר דין שביעית שאין הפרי שייך לו לבעלים, וכל רוח שיעלה לו מן הפרי ודמים שנתהוו אצלו, דינם כשביעית, כיון שבאו לו מן השביעית. ברם הכא דהך פרי שבידי הקונה לאו שביעית קא זכי ליה בגווה דהא קנה אותה בטבין ותקילין, ונמצא דהשתא כשמוכרה פעם שניה הדמים שקיבל אינם תמורה משביעית, והך גברא לא הרויח כלום משביעית, רק שקיבל עתה דמים כתוצאה ממה שקנה מקודם בדמיו את הפרי שביעית.

וכעין הגדרה זו במהות דין השביעית תופסת דמיה מצינו בחזו"א סימן י' ס"ק י"ג בד"ה והכא וז"ל, והכא בשביעית נראה דבפרי ראשונה שאינה יוצאה לחולין נתפסין הדמים על כרחו אף שאין רצונו לחלל [שהרי אם ירצה לא יועיל] ומשום שהפירות הן המהוין לו את הדמים. הרי להדיא כמו שנתבאר שגדר תפיסת דמים בשביעית היינו משום שנמצא מרויח דמים על ידי השביעית.

ויש להוכיח למש"כ לחלק בין תפיסת דמים דשביעית לתפיסת דמים דע"ז. דהנה גבי שביעית אחרון אחרון נתפס והראשונים יוצאים לחולין, משא"כ בע"ז לחד מאן דאמר חליפי חליפין אסורים, ולחד מאן דאמר חליפי חליפין מותרים, וכתבו התוס' שלפי מ"ד חליפי חליפין מותרין יהיו מותרין כולם ואף האחרון אינו נתפס ורק חליפין ראשונים אסורים. [כן מבואר בקידושין דף נח ע"א בתוספות ד"ה ושני] ומוכח מזה דשאני דין תפיסת דמים בין שביעית לע"ז. דגבי שביעית יסוד איסור תפיסת דמים היינו משום שהרויח דמים ע"י פרי שביעית, לכן אחרון אחרון נתפס,

בעריכת הרב אלימלך הירשמן

ועמידת ישראל לפניו עולה זכרונם לפניו ורוצה בהם, ולכן אנו מתפללים "רצה" ו"יעלה ויבא" דהיינו שהיום והעמידה לפניו ביום זה יגיעו לתכליתם ופיסגת עניינם.

והא דבמועדים אומרים "יעלה ויבא" ובשבת "רצה" הענין הוא כידוע דהמועדים הם ימים שישיראל מקדשים לד', ולכן העיקר הנרצה בהם שיע"י ביאתנו לפניו יעלה זכרון עם קדשו לפניו, שהרי עיקר ותחילת ענינה הוא מעשה ישראל שבאים לפניו, ולכן מתפללים שהביאה לפניו תגיע לתכלית ענינה עליית זכרונו לפניו, ולעורר כביכול אלוקותו עלינו, משא"כ שבת שורש ותחילת ענינה הוא יום ד' שבו שבת מכל מלאכתו, וזיקת ישראל ליום הוא שישיראל עם קרובו שובתים אתו ית' את שבתו כביכול. (כידוע הדברים מרבינו שליט"א על שבת דפר' כי תשא) ולכן עיקר הנרצה בהם שאכן קיום השבת של ישראל יעלה לפניו לרצון, ביום שבתו יום הרצון (ורק בשבת ובקרבנות יש בהם ענין "ריצוי" דשניהם הם חפצי שמים).

ולכן עיקר ההזכרה אליבא דחכמים הוא בברכת ירושלים שברכה זו ענינה השראת השכינה בישראל וקיום זיקת הקשר בין ישראל לאלוקיו, וכן בר"ח ובחור"מ ההזכרה היא בברכת "רצה" מכיון שברכה זו היא ברכת "עבודה" כלשון חז"ל, כלומר שברכה זו ענינה לבטאות ענין העמידה לפניו לשם עבודה (במקום קרבן) ולא רק תחינה ובקשה ועמידה היא שעולה לפניו לרצון. (משא"כ תפלה ובקשה הנרצה בהם הוא שמיעת התפילה וזו ברכת שומע תפילה).

הרב משה (בר"ש) מינצברג

ב. הנה בגמרא שם (ברכות מח:) אחר שפרטו כל הברכות של ברהמ"ז, איתא 'ובשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה', ואומר קדושת היום באמצע. ופשטות כוונת הגמ' דנוסח הברכה בשבת משתנה, והיא ברכת נחמה, ולכן מתחיל ומסיים בנחמה, וכן נקט הרי"ף, וברש"י ותוס' חולקים ע"ז (וכן מנהגינו שנוסח הברכה בשבת הוא כמו בחול). ועיין בביאור הגר"א או"ח סימן קפ"ח סעיף ד' דהעיקר כשיטת הרי"ף. ובפסקי הרי"ד מבאר ש' הרי"ף שהשבת היא מעין העולם הבא ומזכירים בה ענין הנחמה לישראל שתהיה בגאולה. וכע"ז כתב באבודרהם (ד"ו סח"א) בשם הראב"ד.

ולפי"ז מכיוון דבשבת משתנה ברכת ירושלים ונעשית ברכה של גאולה, על כן נכון לומר הזכרה דשבת בברכה זו, שהשבת נותן בה צורה אחרת. ונראה דשיטת רבי אליעזר שם בסוגיא דאומרה באיזה ברכה שירצה, ביאורו, דכפי שהשבת משנה את ענין בונה ירושלים ונעשית ברכה באופי שבת מיוחד, כמו כן הוא בשאר הברכות דענין המזון וענין הארץ גם בהם יש בשבת טעם וצורה שונים מאשר בחול, דהמזון והארץ מתעלים ומשתבחים, ולמרות שאין נוסח הברכה משתנה מ"מ אופי הברכה שונה משום שהיא נאמרת על מזון וארץ של יום השבת, וממילא שווים כל הברכות להיות מקום מתאים להזכרת שבת בהם.

והנה טעם שיטת הראשונים דאין הנוסח של ברכת בונה ירושלים שונה בשבת מימות החול, אפשר משום דס"ל דאף שבשבת משתנה אופי ומשמעות הברכה אולם אין ענין זה סיבה לשנות הנוסח, אלא שהברכה כמו שהיא, מקבלת בשבת צורה של גאולה. ולכן גם לדידהו אתי שפיר מה שקבעו הזכרת שבת בברכה זו. והבן.

הרב אברהם מינצברג

תגובות

בגליון 70 פרשת יתרו משפטים, כתב הרב שמעון סירוטה בענין הפרשת חלה מקניידל וקישקע, והאריך בראיותיו דאף לר"ת יהא נפטר בהני מהפרשת חלה.

ולא הביא מדברי המרדכי - הובא בדרכי משה סימן שכ"ט - 'כתב המרדכי, לדברי הר"ת עיסה שקורין לאקשין או קרעפלך או פשטידה, חייב בחלה' (ועיין עוד בפתחי תשובה סימן שכ"ט אות א). ודוחק לומר שהעיסות המובאים במרדכי יעלו יפה באפיה, יותר מקניידל וקישקע שדן בזה הרב סירוטה, ואעפ"כ כתב המרדכי שלר"ת יהא חייב בהפרשת חלה.

הרב לייב מרגליות

תגובת הכותב

א. במה שהעיר הרב לייב מרגלית שליט"א. הנה באמת יש מחלוקת הראשונים בפירוש שיטת ר"ת אם עיסת לאקשין חייבת בחלה, ודעת המרדכי הנ"ל דחייבת ודעת תר"י דפטורה, ויסוד מחלוקתם הוא באופן פטורים התלויים בדעת האדם שגם ר"ת מודה בהם, אם הוא דוקא באופן

המשך בעמוד הבא

שאלות

חידוש גדול שכתב המהרי"ל

ראיתי במהרי"ל (הלכות פסח סוף הל' הגעלה) שכתב ומהרי"ל אמר מה שמבשלין מים בקדרות החדשים בפסח טרם אשר מבשלין בהן תבשילין יש לעשות כן בכל ערב שבת וערב יו"ט כשרוצה לבשל בקדירה חדשה, כי גמר מלאכתו הוא להבליעם מים חמים. ואם לא עשה כן קודם שבת או יו"ט אז נעשה בשבת בשעה שהטמין בה החמין או ביו"ט כשמבשל דמתחייב אז משום מכה בפטיש דהוא אב מכל גמור מלאכות.

ולא זכיתי להבין דבריו דהרי כל המלאכות מותר להתחיל בהם בערב שבת והם נגמרים מעצמם בשבת וצע"ג. [ועוד הלא כתבו התוס' בבבא (דף ל"ד ע"א בד"ה הכא בקדירה חדשה) שדוקא בקדירה ריקנית דאז שייך בה לבון, אבל כשמבשלין בה מאכל לא שייך בה ליבון] ומצוה גדולה ליישב את דברי מהרי"ל.

הערה על המג"א

ויש להעיר דהמג"א בהלכות יו"ט (סי' תק"ב סק"ד) הביא את דברי המהרי"ל הנ"ל בהלכות פסח שכתב שאסור להטמין בקדירה חדשה ע"כ, וצ"ע מדוע לא העיר דבשעה שמתמין לשבת לא שייך איסור כלל.

הגאון רבי יצחק נתן קופרשטוק שליט"א מח"ס מאורות נתן

בנשמת כל חי "ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל וכו' שכן חובת כל היצורים וצריך ביאור שאומרים שמתוך מקהלות ישראל יתפאר שמך מלכנו, ואילו בהמשך אומרים שכן חובת "כל היצורים".

הרב אורי הולצמן

תשובות

בתמיהת הרב מיכל לוצקין (גליון 69) דלעיתיד לבוא כשיתקיים הפסוק 'והיה אור הלבנה כאור החמה' הרי יתבטל כל מושג של מחזור החדשים, המבוסס על התחדשות הלבנה שהיתה חסרה ופגומה והאין יתקיים מצות קידוש החדש וקביעת המועדים בימות המשיח בלי התחדשות הלבנה.

נראה דחידוש הלבנה אינו רק מכה התמעטות הלבנה ופגימתה בכל חודש, אלא הוא מבוסס על המחזור והסיבוב שבכל חודש חוזר למקומו. שהרי הפסוק 'והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים', כתוב כבר ביחס לבריאת "שני המאורות הגדולים", דהיינו לפני מיעוט הלבנה שעליו מרומז רק בפסוק השני שכבר נקרא בו "המאור הקטן". ומועדים היינו חדשי הלבנה כמו שכתוב 'עשה ירח למועדים'. וכמו ששנת החמה אינה ניכרת בהתמעטותה אלא בסיבובה וחזרתה למקומה, ובכל זאת אנו מחשבים אותה כשנה.

ואמנם שנת החמה ניכרת בעונות הקיץ והחורף, אבל גם סיבוב הלבנה יש לו משמעות במציאות העולם, שבכל יום משתנה שעת זריחתה, ובתחילת החודש שוקעת מעט אחר החמה, ובאמצע החודש זורחת בעת השקיעה ומאירה כל הלילה, ולקראת סוף החודש זורחת רק בסוף הלילה ונראה לומר שזה לא ישתנה (לגמרי) גם בעת התיקון, שהרי גם לחמה יש ימים קצרים וימים ארוכים ואין זה נחשב פגם לאור שלה.

הבה"ח משה לייב קורנבליט

בתמיהת הרב אברהם כהן (גליון 69) בנוסח ההזכרה של שבת בבהמ"ז שנתקנה בלשון בקשה "רצה והחליצנו ה' אלוקינו במצותיך ובמצוות יום השביעי... שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו", ומדוע לא תקנו להזכיר את השבת בלשון שבח על השבת. ואם נאמר שהטעם משום דקיי"ל כמ"ד (ברכות מח:) שמזכירים את השבת בברכת בונה ירושלים דייקא, ולכן תקנו ההזכרה בלשון בקשה, צריך לבאר הא גופא, למה נתקנה הזכרת שבת דווקא בברכת בונה ירושלים, ומדוע לא נזכיר את השבת בהודאה כמו בחנוכה ובפורים.

א. נראה דעיקר ההזכרה בשבת הוא בקשת "רצה" ובתפילה נמי עיקרה תפילת "רצה" נא במנוחתנו, וביו"ט נמי עיקר ההזכרה הוא יעלה ויבוא, בין בתפלה ובין בבהמ"ז.

והוא משום דענין ההזכרה בימי קדושה הוא מכיון שהעמידה לפני ד' בימים אלו היא עמידת קדושה, והיינו דימים אלו תונכם ומהותם לבוא לפניו בתורת עם קדושו, ולקיים זיקת הקשר שבין ישראל לאלוקיו, ולכן פיסגת ימי הקדושה והעמידה בהם מתקיימת בזה שע"י קיום קדושת היום

רחמנא לבא בעי

רב של ק"ק שהיה מביא זה האיש הלחמניות ע"פ דרשתו ששמע, היה ביום הששי בביה"כ עומד על הבימה, וחוזר הדרש שהיה לו לדרוש למחרת ביום השבת קודש, והנה האיש ההוא בא כמנהגו הטוב עם הלחמניות, וקרב אל היכל הקודש, והתחיל לסדר דבריו ותחינותיו כנהוג, מבלי הרגיש שהרב היה עומד על הבימה. מרוב ההתלהבות והשמחה שהיה לו בעת שהיה מביא דורון זה לפני המקום. והרב החריש לו והביט וראה ושמע את כל מה שהאיש דיבר ועשה, וחרה לו מאד וקראו וגער בו וא"ל שוטה, וכי האלו-ה שלנו הוא אוכל ושותה, וודאי השמש לוקח זה, ואתה סבור שהאלו-ה הוא המקבלם, וזה עון גדול לייחס שום גשמית בהא-ל יתברך שאין לו דמות הגוף ואינו גוף, וכיוצא מדברי המוסר השמיע לאזניו. עד שבא השמש כמנהגו לקחת הלחמניות, והרב כשראה אותו קראו ואמר לו תן תודה לפני האיש על מה באת, ומי היה לוקח השתי הלחם שזה האיש היה מביא בכל יום ששי פה בהיכל הקודש. והשמש הודה ולא בוש, והאיש כששמע בדבר התחיל להיות בוכה, ואומר בפני הרב שימחול לו שטעה בדרוש שלו וחשב לעשות מצוה, ולא עשה אלא עבירה כפי דבריו, ובתוך המשך כל אלה הדברים, בא לו להרב שליח מיוחד מאת האר"י ז"ל, ואמר לו בשם הרב האלוקי ז"ל, למה בטלת נחת רוח שהיה לו להקב"ה, שמיום שחרב הבית, לא היה לו נחת רוח לפניו, כמו באותה שעה שאנוס זה היה מביא שתי הלחם בתמימות לבו ומקריבו לפני היכלו, וסבור היה שהש"ת קבלם ממנו, ומפני כך שבטלת אותו מלהביאם, מנעת שפע טובה מעם ישראל, חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ספר משנת חכמים לרבי משה חאגיז אורח

כידוע היתה דרכו של הבעש"ט ז"ל להיות הש"ץ בימים הנוראים פעם אחת בעמדו כדרכו והתפלל נשתקע פתאום במחשבות והפסיק את תפילתו. כל המתפללים הבינו שיש דברים בגו וקיסרוג גדול על עם ישראל ישנו בפמליה של מעלה והסכנה גדולה מאד, כל העדה פרצו בבכיה ומרגע לרגע התגברה הבכיה ותהי לקורעת לבבות. בין המתפללים היה גם נער רועה שבא לבית הכנסת יחד עם אביו הכפרי אולם להתפלל לא ידע ורק עמד והסתכל על היהודים המתפללים בראותו פתאום את ההתעוררות הגדולה והבכיה הנוראה בבית הכנסת לא יכול יותר להתאפק וברצותו להביע את רגשותיו לקח את צפצפת הרועים שלו וקול שריקה חזקה נשמעה בביה"כ. כל המתפללים נדהמו מהחוצפה הנוראה אולם על פני הבעש"ט נראה צל שמחה ותיכף חזר לתפילתו. וכששאלו אותו אח"כ לסיבת הדבר אמר הקיסרוג על עם ישראל היה גדול מאד וכל התפילות והבכיות של עם ישראל עם הצדיקים והחסידים לא הועילו לקרוע את גזר הדין ורק תפילת הנער הרועה שהתרשם והתרגש ממחזה התפלות והבכיות ואת רגשותיו הביע בהתפעלות גדולה על פי דרכו בשריקת הצפצפה, וזה היה מעומק לבו ונפשו וכל הרגשת נשמתו הועיל לקרוע את גזר הדין.

מסורת הבעש"ט

כל דבר מצוה שאדם יכול לעשות יעשה, וכל דבר שאין ידו משגת, יחשוב לעשות. כמעשה באדם אחד שהיה רועה בהמות, ולא היה יודע להתפלל. וכל יום היה אומר רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שאילו היה לך בהמות ונותנם לי לשומרם, לכל אני שומר בשכר, ולך הייתי שומר בחנם כי אני אוהב אותך, וישראלי היה.

פעם אחת היה הולך תלמיד חכם אחד לדרכו, ומצא את הרועה שכן היה מתפלל. אמר לו שוטה אל תתפלל כך. אמר הרועה אליו היאך אתפלל, מיד לימד לו התלמיד חכם סדר ברכות וקריאת שמע ותפילה, על מנת שלא יאמר עוד מה שהיה רגיל לומר. לאחר שהלך אותו תלמיד חכם שכח כל מה שלימד לו ולא התפלל, וגם מה שהיה רגיל לומר היה ירא לומר, מפני שאותו צדיק מנע ממנו. ראה אותו תלמיד חכם בחלום הלילה שהיו אומרים לו, אם לא תאמר לו שיאמר מה שהיה רגיל לומר קודם שבאת אליו, ואם לא תלך תדע הרעה אשר תמצא אותך כי גזלת לי אחד מן העולם הבא. מיד הלך ואמר לו מה אתה מתפלל, אמר לו לא כלום כי שכחתי מה שלמדתי, וגם צויתי שלא לאמר, אם היו לו בהמות. אמר החכם כך וכך בא אלי בחלום, אמור מה שהיית רגיל לומר. הרי בכאן לא תורה ולא מעשים, אלא שחשב לעשות טובה והעלה לו לדבר גדול, כי רחמנא ליבא בעי. לפיכך יחשוב האדם מחשבתו טובות להקב"ה.

ספר חסידים [כת"י פארמא], אות ד

וכבר סיפר לי מפי מגידי אמת וזקני אותו דור דיעה שבימי האר"י ז"ל היה מעשה שאחד מן האנוסים שבא מפורטיגאל לגליל העליון בעיר הקודש צפת ת"ו. ושמע מן הרב שבאחד מהק"ק אשר שם שדרש מענין לחם הפנים שהיה קרב במקדש מידי שבת בשבתו, ואותו רב נאנח בדרשתו ונצטער מאד ואמר ועכשיו בעו"ה אין לנו דבר מוכן, כדי שיחול השפע גם על הבלתי מוכן. ואותו אנוס ששמע את הדבר הלך בתום לבבו לביתו, וצוה את אשתו שעכ"פ בכל יום הששי תכין לו שתי ככרות לחם מנופה י"ג פעמים ושיהיה נילוש בטהרה, ובכל מיני יפוי, ומבושל בטוב בתנור שבבית, לפי שהיה רוצה להקריבו לפני היכל ה' אולי יתעשת האלוקים לי ויקבלם ויאכל את המנחה ההיא. וכאשר דימה כן עשתה לו אשתו, ובכל יום הששי היה מוליך אותם שתי הלחם לפני היכל ה', ומתפלל ומתחנן לפניו ית' שיקבלם ברצון טוב ויאכל אותם ויערב לו ויבושם לו, וכיוצא מדברים הללו היה מדבר ומתחנן כבן המתחטא על אביו, ומניח הלחמניות והולך לו, והשמש היה בא ולקח שתי הלחם מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו, ומי הביאם, ובשעת מערב היה רץ אותו האיש ירא ה' אל היכל ה', וכיון שלא היה מוצא שם הלחמניות היה שמח שמחה רבה בלבבו והולך ואומר לאשתו השבח והודאה לא-ל ית', כי לא בזה ענות עני, וכבר קבל הלחם ואכלו חם, למען השם אל תתרשלי בעשייתם והזהרי מאד, כי הואיל ואין בידינו במה לכבדו, ואנו רואין דלחם זה ערב לו, חובה עלינו לעשות לו נחת רוח בהם. והיה הולך ומתמיד בזה זמן מה. ויהי היום ויקר מקרה דאיתו

המשך מעמוד הקודש

אחרת גדולה, האם מותר להכניסה אח"כ בשבת לתוך רותב רותב בכלי שני וכ"ש לערות עליה רותב מכ"ר, לפי מאי דנקטינן בסימן שיח להחמיר בבישול אחר אפיה, ואנו מחשיבים כל דבר מאפה לקלי הבישול, וכעת לא ראיתי מי שנתעורר בזה, וצע"ג.

דחיבת בחלה מטעם אחר, שיש המבשלים עיסה זו כשהיא מעוטפת בשקית ניילון (ויש מנקבים בה חורים ויש שאינם מנקבים) וא"כ אין מגיע לעיסה מים, והו"ל לכאורה כאפיה לכל דבר, ונמצא דחיבת בחלה מדאורייתא, ואפילו אם יש בה חורים שמא אין בזה די להחשיבה בישול.

שאינו מיועד לאכילת אדם כלל, או דפטור גם כשאינו מיוחד לאכילה דרך לחם, שהוא סיבת הפטור לדעת תר"י בעיסת לאקש"ן. משא"כ נידון דידן שהוא מהפטורים התלויים בעיסה עצמה, כלומר שניכר בה שאינה מיועדת ללחם, הכל מודים בה דר"ת פוטר.

אוצר שיחות רבינו
הגאון הגדול רבי לייב מינצברג שליט"א
הודעה משמחת
 ניתן להשיג תקליטור
 ממוכר שיעורי רבינו שליט"א
 על ענייני פורים באדיש
 כמ"כ ניתן להשיג את כל התקליטורים
 שיצאו בסדרה
 אצל הנציגים בבתי הכנסת
 או בטל' 0527673009
בברכת התורה

בית כנסת קהל עדת ירושלים
שכונת התמר ביתר עילית
מזמור שיר תנועת הבית
 בשבח והודיה להשי"ת הננו מזמנים
 את כל חברי וידידי קהל עדת ירושלים
לחנוכת בית מדרשינו
 בשכונת התמר בביתר גבעה 21
 שתתקיים א"ה במוצש"ק פרשת ויקהל
 ברוב פאר והדר
בהשתתפות רבינו שליט"א
וראשי הקהילה
-פרטים יבואו-

מורה ודעה
ניתן להעביר הודעות למערכת 'תורה ודעה' דרך הטלפון:
התקשר לתא קולי מוס' 02-5022852
והקלט באופן ברור מה שברצונך להעביר למערכת.
 להקלטת חומר עבור מורה 'שואלין ומשיבין' ק1 [לשאלות] 2 [לתשובות].
 למעייים הקש 3, להזמנת מודעות (עד יום א לפני"צ) הקש 4,
 להודעות בשאר נושאים [מן תגובות לשואלין ומשיבין] הקש 0
 או בפקס מוס' 15352-7633911

מיטב ברכותינו
 נשגור לאיש חי ורב פעלים אוהב על
 המקום ואהוב על הבריות המרבה פעלים
 למען בית חי' ה'יה
הרב שמוחה קורנבליט שליט"א
 להגל אירוסין בנו
 הבה"ח משה לייב הי"ו
 להגל אירוסין בנו עב"ג
 הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו
 יזכה לרוות נחת מהם וימלא משפחתו
 מתוך שמחה ורחבת הדעת תמיד
 המברכים מעומק הלב
מתפללי בית הכנסת עבודת ישראל

תודתנו וברכותינו
 נתנה לידידנו היקר
 הרב נחמיה (ברא"ח) חשין שליט"א
 אשר תרם להוצאת הגליון
 להגל השמחה השרויה במועו
 בהולדת הבת בשעט"מ

תודתנו וברכותינו
 נתנה לידידנו היקר
 הרב יצחק דוד (בר"ח) חשין שליט"א
 אשר תרם להוצאת הגליון
 להגל השמחה השרויה במועו
 בהולדת הבת בשעט"מ

ברכת חמה ולבבית
 לאחינו היקר והחשוב
 כליל המעלות
 הרב אברהם חיים חשין שליט"א
 להגל הולדת בתו כמז"ט
 משפחת חשין

מיטב הברכות
 נשגור לידידנו היקר המופלג בתורה ועבודת ה'
 הארי שבחבורה ה"ה
 הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו
 להגל אירוסין בשעט"מ
 עמרים בלוי חיים הירשמן

ברכת מול טוב
 נשגור בזה לחייו היקר והחשוב
 כליל המעלות
 הבה"ח משה לייב קורנבליט הי"ו
 להגל אירוסין בשעט"מ
 מעמיקא אליבא
 משפחת וויין

ברכת מול טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיטנו היקר והחשוב
 הרב נחמיה (ברא"ח) חשין שליט"א
 להגל הולדת הבת
 המברכים
 משפחת חשין

טא מול טוב
 לאחי היקר והחשוב המתקדמ
 הרב משה קלצקין שליט"א
 ולחתנו הרב יצחק דוד חשין שליט"א
 להולדת הבן / הנכד
 ישראל אהרן קלצקין

ברכות ואחילים
 נשגור לרענו האהוב והיקר
 הרב אברהם חיים ברבי"ח חשין שליט"א
 להגל הולדת הבת
 צוות המושרד

ברכת מול טוב חמה ולבבית
 נשגור לחברינו היקר, הלן העומק של תורה, מוכרת
 בכל מדה נכונה, ארי שבחבורה, ידידי
 ה"ה הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו
 להגל אירוסין
 המאחלים
 יעקב קרישכבסקי שמעון י. פרייני

ברכת מול טוב
 לגיטי היקר והחשוב,
 הרב שמוחה קורנבליט שליט"א
 להגל אירוסין בנו עב"ג
 הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו בחיור הישיבה
ישראל אהרן קלצקין

מיטב ברכותינו
 שלוחה בזה להאי גברא רבה ויקרא
 רב פעלים לחסד ה"ה
הרה"ח ר' הושע בקר שליט"א
 להגל נשואי הבת בשעט"מ
 מעמיקא אליבא
אברהם וובר משה צבי רובינשטיין

מיטב הברכות
 אשגור לידידנו היקר היגע בתורה
 ועובד את ה' בכל מאדו
 הבה"ח אברהם חיים שלינגר הי"ו
 להגל נשואי בשעט"מ
 הקבר
 ישראל הירשמן

מולא חפניים ברכות
 אערין לידידנו רועי היקר והחשוב
 הרב אברהם חיים (ברבי"ח) חשין שליט"א
 להגל הולדת הבת כמז"ט
 שמואל מאיר אנשין

ברכות לבביות
 מלב חומה ונרגש נשגור בזה
 ברכת מול טוב לרענו ידיד נפשי
 סיני ועוקר הרים
 הבחור המופלג **יונתן פרסברגר** הי"ו
 להגל אירוסין עב"ג בשעט"מ
ישראל הירשמן יעקב הרצל דוד רוזנברג

ברכת מול טוב
 שלוחה בזה לידידנו היקר, אוהב למקום ולבריות
 הלן באלה של תורה
 ה"ה הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו
 להגל אירוסין בשעט"מ
 שלמה י. בלוי-משה אקער-שלמה י. לזנברג
 שמואל מוס מזל-חיים אנשין

ברכת מול טוב חמה ולבבית
 נשגור לידידנו האהוב ומחמיר
 אהוב למקום ונחמד לבריות
 הרב מאיר דוד שוילנד שליט"א
 להגל הולדת הבת
 מאיר רוזנברג שמואל מאיר אנשין

מולא חפניים ברכות
 לידידנו הנאמן מוכתר בכל מדה נכונה
 המוכר את נפשו למען הצלת הכולל
 הרב מאיר דוד שוילנד שליט"א
 להגל הולדת הבת
 חברי כולל עבודת ישראל

ברכת הצלחה
 נשגור מעומק ליבנו לידידנו היקר
 הרב משה מרדכי שטיינברג שליט"א
 למען יזכה ברכה בפועל ידיו בשיווק ספרי היסוד לחתנים
 [ש"ס, דברים, טו, שו"ע, ועוד]
 במחירים מוזלים במיוחד
 יצו ה' עמו את הברכה לחציל דרכו ויפצל כל הימים
 יוסף אקער אברהם ולס

ברכות לבביות
 אשגור לידידנו החברותא היקר
 הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו
 להגל אירוסין בשעט"מ
 שלום חשין
 יעקב זיבליד

ברכת מול טוב
 נשגור לידידנו, ברוך הכשרון ורוח המעלה,
 הלן באלה של תורה
 הבה"ח יונתן פרסברגר הי"ו
 להגל אירוסין בשעט"מ
 אפרים חשין
 שלום חשין
 שמעון אלבז
 אריה קרישכבסקי

ארגון 'פלא יועץ'
ברכות והודאות
 למורנו ורבנו הנערץ, מורה דרך ומאיר נתיב, לאור אהדות חכמתו וצדקתו צועדים
 מאות ואילפי בתי ישראל, רוב תושביו בעצה ובמעש, ברוח-דעת ויראת-שמים,
 בענוה וישרות, באצילות וצניעות, בנאמנות ומסירות, להשיבם אל חי טובה
 וברכה, חיים שיש בהם אהבת תורה וירא'ש
 הגאון רבי דוד לוי שליט"א
 להגל הופעת ספרו 'שלוש מניין'
 אודות חינך בני הנעורים בתקופתנו
 והגנו בזה לברכו, כי יתקיים רצונו ושאיפתו, להחדיר בקרב הורים ומורים דרך
 החינוך לבני הנעורים, למסור להם דרך התורה, ליצור בלבם מוכנות לחיי התורה,
 להקנות להם ערכי האמת, להפעים בקרבם שאיפות לחיי עולם, להמריצים
 להתמודד עם מאווי החומר, בדרכים נכונות ומועילות, עדי נזכה לייצור החזון
 ומלאה הארץ דעה את ה', מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.
 בחדרת כבוד ומורא
 באהבה והערצה
חיים יוסף גפנר-יו"ר
צוות העוסקים במלאכת הקודש

שבת התוועדות מרכזית

סדר היום

סדר היום לשבת ההתוועדות המרכזית ❖ פרשת כי תשא תשס"ח

תפילת שחרית
8:15
 קידושא רבא לאחר התפילה

מנחה ערב שבת
 וקבלת שבת ברוב עם
5:05

לתשומת לב!
התוועדות ליל שבת בשיר ושבה
 ודברי קודש מפי רבינו שליט"א
הוקדם 9:45 עד 12:15

תפילת מנחה
4:55
 סעודה שלישית מרכזית
 ודבר 'קהל עדת ירושלים'
 להגל יום היסוד

אחרי מעריב והבדלה
לינוי הערב וזיכור המרדכי

טא מולא ברכות
 נשגור לידידנו היקר
 ברוך הכשרות ורב תבונות
 מאיר פנים לכל אדם,
 אהוב למקום ונחמד לבריות ה"ה
 הרב יצחק דוד (בר"ח) חשין שליט"א
 להגל הולדת הבן כמז"ט
 שיוכה לרוות רוב נחת.
 המאחלים
שמואל מאיר אנשין דוד אנשין
 משה קרישכבסקי

ברכת מול טוב חמה ולבבית
 שלוחה בזה להאי גברא רבה ויקרא
 איש חי ורב פעלים לתורה ותעודה
 המסייע בהחזקת כוללנו בכל לב
 הרב אברהם חיים ברבי"ח חשין שליט"א
 להגל השמחה השרויה בביתו
 בהולדת הבת כמז"ט
 יו"ר משמאי שיוכה לרוות נחת ממנה ומכל
 יוציא מתוך שמחה ורחבת הדעת
 המברכים
 חברי כולל משנת ציון אברהם וובר

תשית לראש עשרת פז
ברכות מאלפיות
 לידידנו עז, הארי שבחבורה
 מופלג בתורה וירא'ש ובכל מדה נכונה
 אהוב למקום ונחמד לבריות
 הרה"ח ר' דוד מרגליות שליט"א
 גל התמנות כמורה דרך לצעירים
 בארגון הבחורים בבית שמש
 המאחלים
דוד רובין אורי הולצמן אהרן אקער
דוד קולסקי יעקב הירשמן
משה חיים בלויא דוד שלינגר

המרכז הגדול לחינוך
ישיבת המתמידים
שע"י קהל עדת ירושלים
 ברכת מזל טוב חמה ולבבית
 שלוחה בזה לחתנים החשובים

ברכת מול טוב
 שלוחה בזה לידידנו היקר והחשוב
 מופלג בתורה ובכל מדה נכונה
 הרב יצחק יעקב קלצקין שליט"א
 להגל הולדת הבן בשעט"מ
 דוד מרגליות יעקב הירשמן משה חיים בלוי

חדש! ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל
בחינם, נא לפנות לכתובת
toravadat@shtaygen.co.il